

FUGLE & NATUR

Historisk jubelår for
storke i Danmark

Status for rovfugle i
Atlas III-projektet

Interview med miljøminister
Lea Wermelin

ARKTISKE FALKE

TRIVES – ENDNU

ATLAS III – VI GJORDE DET!

KOLOFON

Forside

Grønlandsk vandrefalk kigger på fotografen Knud Falk. På side 20-24 fortæller han og kollega Søren Møller om den nyeste forskning i arktiske falke.

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Danmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 28 38 00
(alle hverdage 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Bemærk, at vi nu igen udsender Fugle & Natur med PostNord. I tilfælde af, at du ikke modtager dit medlemsblad, henvend dig til DOF's sekretariat på telefon: 3328 3800 eller dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Helge Røjle Christensen,
Pilgårdsvej 4, 7742 Vesløs,
tlf. 97 99 32 77 (aften),
e-post: fugleognatur@dof.dk

Annoncer:

Mads Oddershede

Oplag:

17.000. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

Jesper Urban Pedersen/
Vivian Buch
www.STEPPRINTPOWER.dk

I dette efterår udkommer den længe ventede bog med resultaterne af Atlas III-undersøgelsen, som DOF gennemførte i felten i årene 2014-2017. Det er den største optælling nogensinde af Danmarks ynglefugle, og derfor har det taget tre år at færdigbearbejde det meget store materiale.

Resultatet bliver en over fem kg tung bog med beskrivelser af alle ynglende arter i Danmark i tekster og figurer. Hvordan har deres fordeling i landet ændret sig siden 1970'erne og 1990'erne, hvor vi gennemførte de første atlasundersøgelser? Og hvor tætte er bestandene i de forskellige egne af landet? Værket giver svarene.

Ud over en milepæl af en bog bliver resultaterne også tilgængelige for fremtidige generationer på nettet, idet Atlas-hjemmesiden på DOFbasen også fremover kan bruges til at fordybe sig i de utallige detaljer, der er kommet for dagen i de fire år, hvor landet er blevet travet tyndt af DOF's mange, aktive medlemmer.

En meget stor tak til alle, der har bidraget til dette mesterværk, uanset om det har været under forberedelsen for ti år siden, ved gennemførelsen i felten eller ved bearbejdningen her til sidst. Både ansatte og frivillige har løftet i flok, og sammen kom vi i mål med dette citizen-science-projekt. Over 1400 feltaktive medlemmer har talt fuglene, både de almindelige og de sjældne i 2.256 kvadrater på 5 km x 5 km.

Projektet giver en meget solid basisviden om Danmarks fugle, når der skal tages politiske beslutninger om vores biodiversitet, og herudover indgår data i en kortlægning af Europas ynglefugle. Også denne status er på trapperne.

Aage V. Jensen Naturfond har finansieret Atlas III, og uden en stor bevilling herfra var det aldrig blevet muligt, så en meget stor tak for støtten.

Atlasprojektet er et godt eksempel på, hvordan den enkelte fuglekiggers registreringer sammen med andres tællinger giver ny viden om fuglene. Punkttællingsprojektet er et andet eksempel på meget værdifuld viden, som DOF's medlemmer indsamler.

Fra 2020 udvides Punkttællingsprojektet, takket være en bevilling fra Aage V. Jensen Naturfond, så endnu flere kan få mulighed for at deltage. Fx lanceres såkaldte spontantællinger, hvor man i løbet af fem min. skal tælle fuglene på et tilfældigt valgt punkt. Disse skal supplere de ruter, hvor der allerede i dag tælles især almindelige fuglearter.

Jeg vil derfor opfordre dig til at deltage i disse spontantællinger, når det bliver muligt og dermed bidrage til, at vores fugleovervågning bliver endnu mere forfinet. Det er fundamentet for, at vi kan udtale os på baggrund af solid faglig viden om forekomsten af Danmarks fugle.

Lad os også gøre dét sammen!

Egon Østergaard
EGON ØSTERGAARD,
FORMAND DOF

SIDE 4

Syv par storke i Danmark
i 2020

INDHOLD

Storkeboom i Danmark i 2020 4
Status for rovfugle i Atlas III 8
Danmark siden sidst 14
Interview med miljøministeren 16
Arktiske falke har det godt – endnu20
Kort nyt fra verden26
Sydafrikansk Atlas-projekt28
"Fugleriget" – Bøvling Klit33
Hærfugl på matriklen38
Ture og møder mv.42

SIDE 8

Lærkefalk går markant
frem i Atlas III

SIDE 20

Jagtfalk og vandrefalk er
stabile i Arktis

SIDE 16

Interview med
miljøminister Lea
Wermelin

STORKEN ER KOMMET

– TILBAGE TIL DANMARK

TEKST OG FOTO: HANS SKOV

De tre unger i Flynder ved ringmærkningen d. 5. juli – bemærk at den mindste unge i midten er mere ren og tør end sine søskende. Det skyldes, at den dagen før blev evakueret fra reden, fordi den var ved at dø af nedkøling pga. vedvarende nedbør.

Storkeparret
i Flynder i
Vestjylland.

Fotograferet d. 9. maj.

Aldrig før er storkebestanden herhjemme mere end fordoblet fra det ene år til det næste. Her fortæller Hans Skov fra DOF's storkegruppe om et historisk jubelår for hvid stork i Danmark.

I 2018 var der to par storke i Danmark, og sidste år nåede vi op på tre par storke. I år bliver tallet syv par storke. Tilbage i 2008 var der kun et ungeløst storkepar. Året var et absolut lavpunkt for Danmarks storke. I første halvdel af 1800-tallet var der 8-10.000 par storke i Danmark. Afvanding af vådområder og intensivering af landbruget fjernede gradvist fødegrundlaget for storken i Danmark.

Sidste år nævnte jeg i en artikel her i Fugle & Natur nr. 3-2019, at storkene

måske var på vej tilbage til Danmark. Baggrunden for formodningen er, at storken går markant frem i Vesteuropa og mere eller mindre holder skansen i Østeuropa. Oven i det så vokser den skånske storkebestand også markant i disse år.

Vi, der har fulgt udviklingen, har ventet at bestandspresset fra Vesteuropa på et tidspunkt ville nå til Danmark. At det skulle ske så voldsomt, som det er tilfældet i år - det havde ingen

gættet. Og formentlig har vi blot set begyndelsen på en udvikling, som vil komme til at præge de kommende år.

Ringmærkning viser, at indtil 1980'erne udgjorde de østtrækkende storke 90 % af den danske bestand, mens de vesttrækkende storke udgjorde 10 %. Den oprindelige bestand uddøde i 2008, og nu tyder meget på, at langt hovedparten af de storke, der nu yngler her i landet, er vesttrækkere. Genmeldinger af ringmærkede storke underbygger dette.

Udviklingen mod syd og vest

Slesvig-Holsten, som grænser op til Danmark, har i år fået mere end 50 nye storkepar. Bestanden er nu oppe på knapt 420 par. I 1988 var der kun

183 par storke i Slesvig-Holsten. Storkelandsbyen Bergenhusen 50 km syd for grænsen har i år 26 par storke mod 20 par sidste år. Vi skal helt tilbage til 1968 for at mønstre 26 par storke i Bergenhusen. Sjovt nok så yngler en dansk hunstork i Bergenhusen i år. Storcken er udruget i Gundsøllille i 2016. I Nedersaksen er der rundt regnet 1350 par storke. I 2001 var der 361 par, og i 1984 kun 286 par storke. I Holland var der kun 8 par storke i 1978. I 2001 var tallet pga. opformering blevet til 396 par, og i dag skønnes der at være op imod 1500 par storke. Der er med andre ord ved at være godt fyldt op med storke i disse tre områder, så derfor presses flere og flere unge storke længere mod nord, hvor der er ledige reder og masser af plads til nye storke. Ringmærkning understøtter dette. Hanstorken i det første storkepar i Smedager ved Tinglev er fra Holsten. Hanstorken i Flynder syd for Lemvig er fra Nedersaksen. Hanstorken fra den nye rede i Broderup ved Tinglev er fra Angelen i Sydslesvig. I det nærliggende Eggebæk var der flere gange i marts en hollandsk stork på besøg i en rede. Og oven i dette så har flere skånske storke været på besøg både i Jylland, Fyn og Sjælland. Dog kom der ikke bosættelser ud af de skånske storkebesøg.

Storkene undgår Afrikas farer

Årsagen til fremgangen blandt storkene i Vesteuropa fra Spanien/Portugal til Tyskland er, at storkene de sidste 20 år i stigende grad har ændret trækmønster. Hvor næsten alle vesteuropæiske storke før 2000 trak over Gibraltarstrædet til Nordafrika og videre syd for Sahara til Sahelbæltet, så bliver flere og flere storke i Spanien og Portugal hver vinter. Mere end 80.000 storke overvintrer nu på den Pyrenæiske Halvø. Og Frankrig er med mere end 1000 overvintrende storke også i stigende grad blevet til overvintringsland for storke. I visse dele af det sydvestlige Tyskland er flere og flere storke blevet standfugle.

Hvor der før var store tab blandt de storke, der trak til Afrika pga. tørke,

Der var flere gange drabelige kampe mellem de tre storke omkring de to reder i Smedager. Her fotograferet d. 8. maj.

Parret i Enslev på Djursland slog sig ned i en forfalden rede den 23. april.

Fotograferet den 10. maj.

fødemangel og jagt, så overlever langt flere storke i de nye vinterkvarterer i Europa. Her slipper storkene for Saharas trængsler og jagt. Kombinationen af madspild og åbne lossepladser i Spanien og Portugal har gjort det let for storkene at finde føde om vinteren. Og fraværet af rigtigt vintervejr gør det også let for storkene at finde føde i det åbne terræn uden for lossepladserne.

Den øgede overlevelse blandt de vesteuropæiske storke de sidste 20 år er årsagen til fremgangen. Her i Fugle & Natur nr. 4-2014 og Fugle & Natur nr. 2-2015 kan man læse mere om, hvordan storke reagerer på klimaforandringer, og hvordan de har ændret overvintringsstrategi.

Læs mere om de syv storkereder på de kommende sider.

Hunnen i det overvintrende par i Gundsøllille blev på reden under ringmærkningen den 4. juni – det har Hans Skov aldrig tidligere oplevet.

DE SYV STORKEREDER

I DANMARK 2020

Flynder 14 km syd for Lemvig er hjemsted for Danmarks nordligste storkepar. Hanstorken ankom d. 6. april og hunstorken d. 22. april. Parret lagde fem æg og fik udruget tre unger, der kunne ringmærkes d. 5. juli. Dagen før måtte den mindste unge dog evakueres et døgn tid, fordi den var ved at dø af nedkøling pga. vedvarende nedbør. Parret, der etablerede sig sidste år, er nu et rutineret og erfarent par. Læs mere i Fugle & Natur nr. 3-2019. Reden kan følges på TV MidtVest.

Enslev – parret ved Grenaa dukkede op på en forfalden rede d. 23. april. Parret er ikke ringmærket. De lagde to æg, som blev udruget, men et voldsomt skybrud dræbte ungerne d. 6. juni. Storkeparret holder stadig

til på reden og kommer formentlig tilbage næste år. Enslev havde sidst et bofast storkepar i 1952.

Smedager I er det storkepar, der i årevis har ynglet på en rede på en træmast. Parret ankom med otte timers mellemrum så tidligt som d. 22. marts. Så tidligt er et trækkende storkepar ikke før ankommet til Danmark. Storkene lagde ud med at lægge et vindæg, der gik i stykker. Siden lagde de seks æg, som var tæt på at klække, men så forsvandt hanstorken d. 2. maj. Hunnen rugede trofast videre uden vådt eller tørt i tre døgn, før hun begyndte at være ustabil mht. rugningen. Hanstorken må på en eller anden måde være omkommet. Den er ikke blevet fundet.

Smedager II er et nyt storkepar, der d. 6. maj ankom til en rede på en lade nær den anden rede i Smedager. Det nye storkepar, der ikke er ringmærket, var fredelige og lod i begyndelsen hunstorken i den gamle rede i fred. Men efterhånden som den gamle hunstork blev mere og mere fraværende på reden, så overtog det nye storkepar rede med æg og det hele og begyndte at ruge på fem æg. Det sjette æg med en næsten klækket død unge blev spist. Parret lagde selv tre æg mere. Den gamle hunstork blev nu holdt væk fra reden, og der var flere gange drabelige kampe mellem de tre storke. Den gamle hunstork har forlagt residensen til Ravsted nogle km borte. Et at de nye æg klækkede,

Landsbyidyl med storke på reden længst til venstre – det nye sjællandske par i Ganløse fotograferet d. 4. juni.

og i skrivende stund er en unge ved at vokse sig stor. Det er ikke før set, at et storkepar både overtager rede og æg fra andre storke. Reden kan følges på TV2 Syd.

Broderup ved Tinglev er en helt ny rede, der blev rejst på en træmast d. 4. maj. I nabolandsbyen Eggebæk kom en hanstork til den nye rede d. 25. april. D. 30. april fik den selskab af en hunstork. Dette storkepar valgte at flytte til Broderup d. 12. maj og påbegyndte rugningen af et æg. De opgav rugningen d. 2. juni og forsvandt. Men d. 5. juni kom de tilbage og fortsatte med at ruge. Fosteret i ægget var gået til pga. de tre dages fravær. Den fortsatte rugning blev endelig opgivet d. 15. juni. Storkenes uansvarlige adfærd må tilskrives deres unge alder. Ringen på hanstorken viser, at den kun er tre år gammel. Efter rugningen blev endeligt opgivet, så har storkene været on and off på reden i Broderup. De er også set på flere reder i Sydslesvig. Det er nok ret usikkert, om parret kommer tilbage til Broderup næste år.

Gundsøllille ved Roskilde er et gammelt etableret storkepar, der stammer fra det skånske storkeprojekt. Storkeparret overvintrer og kunne derfor begynde at ruge så tidligt som d. 28. marts. To unger kunne ringmærkes d. 4. juni. Det formodes, at der har været flere æg og unger, men at de er gået til i de mange frostnætter i april og første del af maj.

Ganløse nordvest for København fik et nyt storkepar d. 9. maj. Dette storkepar består af en hunstork fra 2017 fra Gundsøllille og en hanstork fra 2018 fra Gundsøllille. Det er altså to helsøskende, men da de er fra forskellige år, så ved de ikke, at de er søskende. Storkeparret var på en nyop-sat rede på Taastrup Genbrugsstation d. 7.-9. maj, men blev fordrevet af en nærliggende mågekolonis aggressive måger. Parret fik ikke lagt æg. De er sikkert for unge.

Dårlig ynglesucces

Ud over de nævnte 7 storkepar, så var et ottende storkepar ved at etablere sig på en pælerede på en golfbane ved Toftlund midt i Sønderjylland. Parret, som ikke var ringmærket, var på reden fra d. 28. april til 6. maj. Herefter blev de set forskellige steder i området frem til 13. maj.

Som det ser ud i skrivende stund (primo juli) bliver der kun seks flyvefærdige storkeunger fordelt på tre reder ud af de syv storkepar. Det er et meget ringe resultat, men uheldet med Smedagers gamle hanstork har helt sikkert kostet tre-fire unger, og skybruddet i Enslev kostede to unger mere livet. Det er et velkendt fænomen, at unge nyetablerede storkepar tit kludrer i det og ikke lykkes med at få unger på vingerne. Men så længe, at storkene ikke forlader rederne, så er der en god chance for, at de kommer igen i 2021.

Reden i Broderup ved Tinglev.

Fotograferet d. 21. maj.

Storkene behøver hjælp

Stigningen i storketallet er ikke et udtryk for, at forholdene i det åbne land er blevet forbedret i forhold til tidligere. Faktisk er det nødvendigt at udlægge foder til de syv storkepar, fordi områderne ikke umiddelbart kan brødføde storkene. Den private forening Storkene.dk har stået bag etablering af 26 vandhuller ved Smedager for at bedre storkenes mulighed for selv at finde deres føde. Tiltaget er blevet muligt pga. støtte fra en sønderjysk fond. Et tilsvarende projekt er på vej ved Flynder. Faktisk er det en ny strategi at holde hånden under de nye storkepar med tilskud af udlagt føde, og så følge det op med tiltag, der øger de naturlige fødemuligheder. Det er naturligvis en proces, der tager tid, men konceptet ser ud til at virke både her og i udlandet.

Hans Skov er formand for DOF's storkegruppe og den eneste herhjemme med licens til at mærke storkeunger.

Lærkefalken er fundet ynglende i 26 kvadrater under Atlas III

SÅDAN HAR ROVFUGLENE DET I DANMARK

AF CHARLOTTE M. MOSHØJ, ALLE FOTO: JOHN LARSEN

De fleste rovfuglearter har for alvor fået luft under vingerne herhjemme i løbet af de seneste årtier, men der er stadig arter med problemer. I denne artikel sammenlignes rovfuglenes udbredelse under Atlas III i 2014-2017 med de tidligere Atlas-projekter i 1970'erne og 1990'erne.

Tidligere har rovfuglene været stærkt efterstræbt, hvilket betød en stor nedgang i antallet af ynglefugle, såvel som en mindsket udbredelse - og for enkelte arter at de forsvandt helt fra landet

Siden 1967 har der været jagtforbud på alle danske rovfugle. Derudover blev DDT, som hos rovfugle har vist sig at ophobe sig i høje koncentrationer og medføre tyndskallede æg samt en væsentlig nedgang i ungeproduktionen, forbudt to år senere. Dermed var banen kridtet op for, at rovfuglene kunne vende tilbage til fordums tids udbredelser og bestandsantal.

Følger man udviklingen i rovfuglenes udbredelse fra Atlas I-Atlas III, vil

man derfor for mange af rovfuglearterne kunne se en øget udbredelse mellem alle tre atlasperioder. I denne artikel vil vi se nærmere på udviklingen i udbredelse for de rovfuglearter, der er fundet ynglende i Danmark under Atlas III, og på hvilke årsager, der ligger bag den dokumenterede frem-/tilbagegang i udbredelse for de enkelte arter.

Havørnen den store vinder

I alt seks rovfuglearter; havørn, fiskeørn, lærkefalk, rød glente, rørhøg og hvepsevåge har øget udbredelsen mellem Atlas II og Atlas III (se tabel 1), mens vandrefalk og kongeørn under Atlas III er registreret som hhv. tilbagevendt og ny ynglearter. Havørnen er den store vinder med

en fremgang på 108 kvadrater (sikre og sandsynlige ynglefund – 3459 % øgning) i forhold til Atlas II i 1990'erne, hvor den kun fandtes ynglende i tre kvadrater. Under Atlas I i 1970'erne var der ingen ynglende havørne i Danmark. Havørnen findes nu udbredt over det meste af landet, dog stadig med tyngdepunkt i de sydøstlige egne.

Glenter i markant optur

Rød glente, hvis udvikling under Atlas III tidligere er beskrevet (F&N nr. 3, 2018), har også øget sin udbredelse markant siden Atlas II. Fremgangen er fra 42 til 274 kvadrater med sikre og sandsynlige ynglefund – en fremgang på 528 %.

Havørnen er fundet ynglende i 111 kvadrater under Atlas III

Her menes bl.a. øget udbygning af vejnettet med mere påkørt vildt til følge at være en indirekte årsag til artens fremgang, mens klimaforandringerne har medvirket til dens øgede overvintring her i landet.

Vandrefalkens tilbagevenden og kongeørnens entré som ynglefugl i landet er beskrevet i Fugle & Natur nr. 1-2020.

Lærkefalk – endnu en succes

Lærkefalken var formodentlig en ret almindelig ynglefugl i midten af 1800-tallet i Danmark. Men med den mere intensive landbrugsdrift samt medfølgende dræning og tilplantning af mange vådområder, især i skovene, gik arten stærkt tilbage. Bekæmpelse

og belastning med miljøgifte bidrog yderligere til denne udvikling.

Lærkefalken er under Atlas III registreret som sikkert eller sandsynligt ynglende i 26 kvadrater. Dette er en markant fremgang i forhold til Atlas I og II. I forhold til Atlas II er fremgangen på hele 525 %.

Den største tæthed er fundet i Vestsjælland med op til tre par i ét kvadrat. Der er dog stadig tale om en sjælden ynglefugl. Lærkefalken er meget vanskelig at registrere som ynglefugl, bl.a. fordi den frem til slutningen af juli, hvor der er store unger i reden, optræder yderst diskret i redeområdet. Derfor kan den være overset som ynglefugl. 20-30 par lærkefalk har ynglet årligt i perio-

den 2014-17. Lærkefalken er rødlistet i Danmark som CR (kritisk truet).

Fiskeørn mangler redetræer

Fiskeørn er fortsat en kun spredt forekommende ynglefugl i Danmark. Den er fundet sikkert og sandsynligt ynglende i seks kvadrater under Atlas III. Små tal, men en fremgang på 500 procent.

Arten er kun fundet ynglende i Vest- og Midtjylland samt Nordsjælland. I Atlas II blev den fundet i et enkelt kvadrat (mulige og sandsynlige ynglefund ikke medregnet), mens den ikke blev fundet ynglende i Atlas I. Fra 1994 – 2010 kendte man kun til to sikre redefund. Ynglebestanden i

Tabel 1: Ynglende rovfuglearter Atlas II -Atlas III. Kun sikre og sandsynlige ynglefund er medtaget.

Art	Antal kvadrater med ynglepar Atlas II	Antal kvadrater med ynglepar Atlas III	% forekomst ud af alle kvadrater Atlas III	Procentvis ændring Atlas II til Atlas III*
Vandrefalk	0	15	1%	Ny/tilbagevendt
Kongeørn	0	5	1%	Ny/tilbagevendt
Havørn	3	111	5%	3459%
Rød Glente	42	274	12%	528%
Lærkefalk	4	26	1%	525%
Fiskeørn	1	6	1%	500%
Rørhøg	416	685	30%	58%
Hvæpsevåge	274	313	14%	10%
Musvåge	1541	1629	64%	2%
Hedehøg	34	34	2%	
Tårnfalk	1258	1123	44%	-14%
Duehøg	614	438	19%	-31%
Spurvehøg	1188	753	33%	-39%
Blå Kærhøg	7	0	0%	Ikke ynglet

* Den procentvise ændring for artens forekomst mellem Atlas II og Atlas III er beregnet relativt til det totale antal kvadrater (2169 for Atlas II og 2256 for Atlas III).

Rørhøgen er fundet ynglende i 685 kvadrater under Atlas III

Danmark estimeres nu til fem til syv par årligt.

Medvirkende årsager til artens begrænsede udbredelse er ukendte, men en begrænsende faktor kan være mangel på egnede redetræer. Bl.a. har Danmark kun få træer med flad krone som skovfyr. De udvalgte redetræer skal desuden stå solitært. Det har vist sig, at knækkede grantræer efter stormfald er de mest benyttede for tiden i Danmark. Arten er rødlistet som akut truet.

Rørhøg i opdyrket land

Rørhøgen er fundet sikkert og sandsynligt ynglende i 685 kvadrater under Atlas III, en fremgang på 58 % siden Atlas II.

Den højeste tæthed findes i de østlige egne, idet arten foretrækker næringsrige vådområder, der følger morænelandskabet, hvor rørskovsbevoksninger er mest udbredt. Rørhøgen har et relativt bredspektreret fødevalg og klarer sig godt i det opdyrkede landskab, hvilket sammen med ophør af opdyrkning af vådområder samt forbud mod miljøgifte og

indførsel af jagtfredning er med til at forklare dens store fremgang.

Hvæpsevåge – også i nåleskov

Hvæpsevågen er fundet ynglende (sikre og sandsynlige ynglefund) i 313 kvadrater (14 % af alle kvadrater). En fremgang på 10 % siden Atlas II.

Arten er tæt knyttet til løvskog, primært skove på mere end 100 ha., men fouragerer i enge og moser samt på heder, som derfor også skal være til stede i dens foretrukne yngleområde. Den er fortsat spredt eller manglende i de åbne og skovfattige områder langs den vestsjællandske kyst, sydvest for København og på det meste af det nordlige Fyn såvel som vest for israndslinjen i Jylland.

I Norge og Sverige er arten almindelig i åben nåleskov, og artens spredning til især det nordlige Jylland nord for Limfjorden kan tyde på, at artens forekomst i nåleskov er øget i takt med dens spredning. Mange fugle skydes under trækket, især i Italien, Malta og Libanon, hvilket kan være en af årsagerne til, at den ikke er øget mere i udbredelse end de

10 % siden Atlas II, en let øgning der også afspejles af dens bestandsindeks (Moshøj m.fl. 2018).

Musvågen er stabil

To rovfuglearter, musvåge og hede-høg, har en stabil udvikling mellem Atlas II og Atlas III – de ligger i intervallet +/- 5 % ændring i udbredelse).

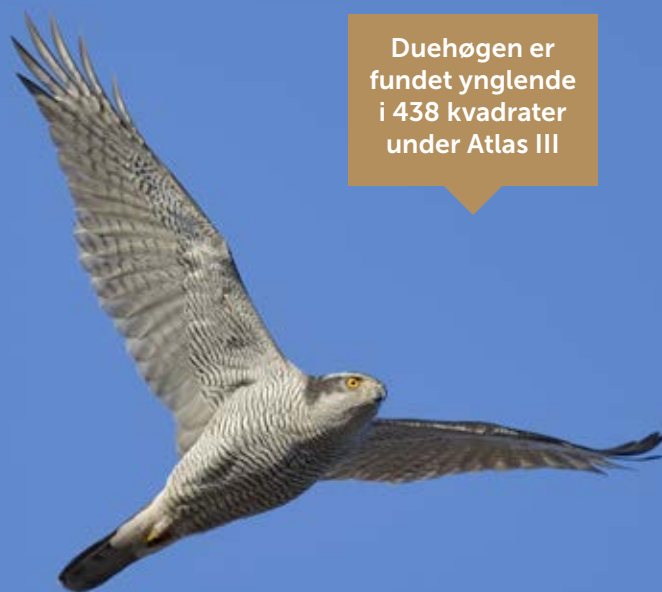
Musvågen er fundet sikkert og sandsynligt ynglende i 1629 kvadrater (64 %). Det er en lille fremgang i forhold til Atlas II, men andelen af sikre ynglefund udgør dog en mindre andel end under Atlas II.

Musvågen er forsvundet fra en del kystnære lokaliteter, mens de nytilkomne ynglekvadrater findes både inde i landet og langs kysten, og den findes nu også ynglende på Anholt. Bestandstætheden i yngletiden er størst i Vendsyssel, Sydvesthimmerland, marskegnene og det nordlige Nordøstsjælland.

Musvågen er som andre rovfugle fredet, men ulovlig fældefangst samt forgiftning og ulovlig jagt finder i en vis grad fortsat sted (Christensen

Vandrefalken er genindvandret og fundet ynglende i 15 kvadrater

Duehøgen er fundet ynglende i 438 kvadrater under Atlas III

m.fl. 2012). Skovrejsning har øget udbuddet af ynglelokaliteter, mens den intensiverede landbrugsdrift har en negativ effekt på smågnaverbestande, som er et yndet fødeemne. Potentielt udgør vindmøller en trussel mod arten (Nielsen 1977).

Hedehøg i indlandet

Hedehøgen er fundet ynglende i 34 kvadrater (2 % af alle) (sikre og sandsynlige ynglefund).

Hedehøgen er en af landets sjældneste rovfugle, men antallet af ynglepar har været nogenlunde stabilt siden Atlas II og er måske vendt til en svag fremgang de seneste år, hvilket bl.a. kan tilskrives den intensive redevovervågning under Projekt Hedehøg, hvor reder lokaliseres og beskyttes mod ødelæggelse fra landbrugsaktiviteter og prædation af ræv.

Hedehøgen yngler kun regelmæssigt i det sydvestlige Jylland, men også undtagelsesvis længere mod nord i Jylland. Hovedudbredelsen i Vadehavsområdet var tidligere nært knyttet til biotoper som marsk samt hede- og store strandengs-

områder på vadehavsøerne, men nu udgør indlandsområder med delvis braklagte ådale derudover en betydelig biotop for artens fødesøgning.

Tårnfalk i svag tilbagegang

Tre rovfuglearter, tårnfalk, duehøg og spurvehøg, har haft tilbagegang i udbredelsen fra Atlas II til Atlas III. Tårnfalken er fundet ynglende i 1123 kvadrater (44 %) (sikre og sandsynlige ynglefund), en tilbagegang på 14 %.

Tårnfalken er udbredt i det åbne land og findes i det dyrkede land såvel som på mere ekstensivt græssede enge. Tidligere bestandsnedgange over det meste af tårnfalkens udbredelsesområde skyldes pesticider samt almen intensivering af landbruget.

Udbredelsen og tætheden af tårnfalke kan også påvirkes af svingninger i størrelsen af markmusbestandene; i sæsoner med store gnaverbestande er der flere ynglepar og større kuld end i år, hvor gnaverbestanden er lav. Arten påvirkes desuden negativt af skovrydning, da den er hulruger. Gennem målrettet opsætning af redekasser på elmaster, bygninger eller træer er det flere ste-

der i landet lykkedes at få den lokale bestand til at stige betydeligt.

Udover de sikre og sandsynlige ynglefund er tårnfalken under Atlas III registreret som muligt ynglende i 588 kvadrater. Ved indregning af disse placerer tårnfalken sig blandt arterne med en stabil udbredelse.

Duehøgen bekæmpes stadig

Duehøgen er fundet ynglende i 438 kvadrater (19 %) (sikre og sandsynlige ynglefund). Dette er en tilbagegang på 31 procent siden Atlas II.

Udbredelsen er dog stadig større end under Atlas I. Ynglebestanden estimeres nu til 350 par, en tilbagegang fra 650-700 par under Atlas II. Duehøgen yngler fortrinsvis i større skove over 100 ha med en rig bestand af byttedyr.

Efter at rovfuglene i 1967 blev helårsfredet, blev der i en periode givet tilladelse til regulering af duehøge, fx ved brevduehold og fasanerier. På trods af at denne bekæmpelse ikke længere er lovlig, fortsætter den illegale bekæmpelse af duehøgen i nogle

Spurvehøgen er fundet ynglende i 753 kvadrater under Atlas III.

områder med store jagtinteresser (Danmarks Miljøundersøgelser 2002).

Dette menes at være årsagen til, at udbredelsen på Fyn, Syd- og Vestsjælland samt Lolland-Falster er ret begrænset i forhold til de gode ynglebetingelser, og at arten ikke er til stede i andre kvadrater med vel-egnet ynglebiotop.

Tidligere estimater har lydt på 150-200 par under Atlas I, ca. 650 par sidst i 1980'erne og 650-700 par i Atlas II. Alt i alt synes der at være tale om en kraftig fremgang fra Atlas I til II og herefter atter en tilbagegang.

Spurvehøgen er også vigende

Spurvehøgen er fundet ynglende i 753 kvadrater (33 %) (sikre og sandsynlige ynglefund), en tilbagegang på 39 procent siden Atlas II.

Spurvehøgen er udbredt over hele landet, men mangler dog på Anholt og Saltholm samt i enkelte andre områder bl.a. i Sydøstsjælland og på Nordvestlolland.

Fra Atlas I til II skete der en udvidelse af udbredelsen, som så igen er gået tilbage i perioden mellem Atlas II og Atlas III. Men udbredelsen er nu mere jævn over hele landet. Ynglebestandens tæthed er størst i de nordvestlige tre fjerdedele af Jylland samt på Østfyn og Stevns.

Spurvehøgen kan være svær at registrere som ynglefugl, da den som andre rovfugle optræder skjult og stilfærdigt i yngletiden. En undtagelse herfra udgøres dog af de hølydt tiggende unger i juli-august, men i kvadrater, der fx kun er dækket under atlaslejre, der alle er afholdt i maj-juni, kan arten let være overset.

Kun mellem en fjerde- og en tredjedel af registreringerne gælder således sikker ynglen relateret til reder, æg og dununger, mens halvdelen udgøres af individer på egnet ynglebiotop i yngletiden (mulig ynglen). Spurvehøgen er fortsat en almindelig udbredt ynglefugl i Danmark, på trods af den mindskede udbredelse. Årsagerne til mindskningen er ikke kendt.

Bestandene vokser langsomt

Overordnet set, så har alle de danske rovfugle været begunstiget af jagt-fredningen og forbuddet mod miljøgifte. De arter, der har øget deres udbredelse under Atlas III, er også for nogle arters vedkommende begunstiget af et mildere klima. Det er samtidig arter med et bredt fødevalg, og de har vist sig tilpansningsdygtige i forhold til valg af primærhabitat og redepladser. Andre arter har tillige haft gavn af en særlig beskyttelses- og overvågningsindsats.

Rovfugle bliver sent kønsmodne, får små kuld og bruger mange kræfter på yngelplejen. Derfor kan det for nogle arter tage en længere årrække, før man igen ser en øget bestand og udbredelse. For arter, der fortsat er i tilbagegang, findes årsagerne både i ændret habitattilgængelighed, intensiveret landbrug, skovfældning og afvanding, mangel på redepladser, jagt under træk til og fra overvintringsområderne, såvel som dokumenteret illegal bekæmpelse her i landet. Vindmøller og højspændingsledninger udgør desuden en potentiel trussel for flere rovfuglearter.

Charlotte M. Moshøj er biolog og videnskabelig leder af Atlas III-projektet.

Referencer

- Vikstrøm, T. & Moshøj, C.M. (red.) 2020: FUGLEATLAS – De danske ynglefugles udbredelse. – Dansk Ornitologisk Forening & Lindhardt og Ringhof.
- Christensen, T.K., Lassen, P. & Elmeros, M. 2012: Arch Environ Contam Toxicol. 63: 437.
- Danmarks Miljøundersøgelser 2002: Danske duehøges populationsøkologi og forvaltning (https://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrappporter/rapporter/fr398.pdf)
- Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark. - Dansk Ornitologisk Forening & Gads Forlag.
- Nielsen, B.P. 1977: Danske Musvågers Buteo buteo trækforhold og spredning. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 71, 1.
- Moshøj, C.M. & Ali, N.Y., Nye og forsvundne arter sinde Atlas II. F&N 1 2020
- Moshøj, C.M. Glenten fortsætter fremgangen. F&N nr. 3, 2018
- Moshøj, C.M., Eskildsen, D.P., Jørgensen, K.S., Jørgensen, M.F. & Vikstrøm, T. 2019: Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2018. Årsrapport for Punkttaellingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening.

Bliv **Naturbeskytter** i Dansk Ornitologisk Forening

I løbet af de sidste 50 år har
vi mistet **3 ud af 4** danske viber

INFO

Som Naturbeskytter gør du en konkret og synlig forskel for vores truede fugle og sårbare natur.

Hør mere og meld dig som Naturbeskytter på
telefon 3328 3800 hverdage kl. 11–15 eller på
dof.dk/naturbeskytter

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

SIDEN SIDST

DANMARK

EU TRUER DANMARK MED SAGSANLÆG

Mindst ni store havområder i Danmark (se kortet) er relevante at udpege som nye EU-fuglebeskyttelsesområder. Det viser en hidtil hemmeligholdt rapport fra 2016, som EU-kommissionen har med i overvejelserne om et sagsanlæg mod Danmark.

I rapporten fra Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) på Aarhus Universitet har forskerne vurderet 22 vigtige fugleområder (såkaldte IBA'er), som DOF BirdLife i 2015 fremlagde data for.

Forskerne konkluderer, at mindst ni af disse områder har så stor betydning for vandfugle, som for eksempel ederfugl, sortand, fløjlsand og gråstrubet lappe-dykker, at de kvalificerer til at blive udpeget som EU-fuglebeskyttelsesområder (Natura 2000).

Tilbageholdelsen af rapporten har blandt andet resulteret i, at vigtige oplysninger om Smålandsfarvandetets internationale betydning for vandfugle tilsyneladende ikke er indgået i processen om at begynde forundersøgelser til en enorm vindmøllepark i Smålandsfarvandet syd for Omø.

Byggeriet af en vindmøllepark i området vil få stor negativ betydning for fuglelivet i området. Derfor er det problematisk, at rapportens oplysninger ikke er indgået i beslutningsprocessen, fordi den har været hemmeligholdt, mener DOF BirdLife.

FUGLESTATION JAGTER FLÅTER

Flåter på langfart fra tropiske områder syd for Sahara kan bringe sygdomme til Europa. Ornitologer på Skagen Fuglestation leder efter farlige flåter, der sidder fast på småfugle, som vender hjem efter vinterophold i Afrika. Fundene skal gøre os klogere på spredningen af virus, der kan gøre mennesker syge.

”Vi leder efter en afrikansk kæmpeflåt, der er mindst dobbelt så stor som vores hjemlige skovflåt. Flåten hedder *hyalomma marginatum*, og den kan være farlig at få til landet, fordi den er i stand til at sprede den dødelige sygdom Krim-Congo hæmorrhagisk febervirus” siger naturvejleder Simon S. Christiansen, leder af Skagen Fuglestation, som deltager i et svensk ledet forskningsprojekt med flåter og virus i hovedrollerne.

Tajgasædgæs

Foto: Jan Skriver

TAJGASÆDGÆS STOPPER VINDMØLLER

Protester fra blandt andre DOF har foreløbig sat en stopper for byggeriet af otte vindmøller ved Vinge nær Tjele Langsø i Viborg Kommune. Vindmøllerne skulle opføres på en vigtig rastestedsplads for den truede tajgasædgås.

Viborg Kommune vedtog i marts lokalplanen for møllerne med et snævert flertal, og DOF indsendte sin klage i april. Planklagenævnet meddelte den 3. juli, at klagen over projektet skal have opsættende virkning. Nævnet vil senere tage stilling til de spørgsmål, der er rejst i klagen..

DOF JUBLER OVER NATUR- NATIONALPARKER

Der er mere vild natur på vej i Danmark efter at regeringen og dens støttepartier har afsat 105 millioner kroner til mere vild natur, blandt andet landets første to naturnationalparker.

"Fremragende, at vi endelig får to naturnationalparker i Danmark. Jo mere vild natur, jo bedre! Så meget som muligt og så mange steder som muligt", siger DOF's formand Egon Østergaard.

Landets første naturnationalparker skal etableres i Fussingø ved Randers og i Gribskov i Nordsjælland og dækker tilsammen et areal på 1.900 hektar.

"Det er en god begyndelse, der forhåbentlig kan give erfaringer, der kan bruges, så de øvrige nationalparker og de kommende kan opnå en høj naturværdi", siger Egon Østergaard.

**Havterne
med tobis.**

Foto: Jan Skriver

SUCCESS MED "UDHEGNING" PÅ FANØ

Indhegning af ynglefugle og dermed udhegning af rovdyr har i år været en stor succes på Fanø. I et område på nordspidsen af Fanø har et hegn på størrelse med en fodboldbane givet ynglesucces for blandt andet 65 par havterner, 30 par klyder, 20 par dværgterner og en usædvanlig koloni på 25 par store præstekraver.

"Denne vellykkede ynglesæson for fuglene i indhegningen er resultatet af flere års arbejde med at raffinere beskyttelsen. Vi har i denne ynglesæson fire strømhegn til beskyttelse af sårbare ynglefugle i Vadehavet. Også på Lakolk Strand på Rømø og på sydspidsen af Fanø er der rævesikre indhegninger, men det er ved Grønningen på Nordfanø, at indsatsen virkelig har virket i år", siger biolog John Frikke, der er projektkonsulent i Nationalpark Vadehavet.

En storm med højvande i begyndelsen af juli kom heldigvis så sent, at de fleste unger overlevede.

LEA – OG FUGLENE

Foto:
Kurt Hoppe

DOF's journalist Anton Gundersen Lihn interviewer her miljøminister Lea Wermelin. Ministeren roser DOF's mange frivillige fugletællere og drømmer om at se en kirkeugle.

Velkommen i Fugle & Natur, miljøminister Lea Wermelin. Hvad betyder fugle og natur for dig?

Naturen er et frirum for mig og der, hvor jeg slapper mest af. Når man har en hverdag med meget gang i, så er noget af det, jeg elsker allermost at tage mine gummistøvler på og gå en tur nede ved Hammersøen på Bornholm tæt på, hvor jeg bor og opleve natur og dyre og fugleliv.

Er der nogle særlige naturtyper, der tiltaler dig mest?

Nu er jeg jo øbo og kommer fra Bornholm. Så kombinationen af natur og havet har

altid tiltrukket mig rigtig meget. Jeg er også utroligt glad for, når det stormer lidt, og man kan få noget vind i håret og gå langs stranden og mærke naturen i virkeligheden, som man kan, når man er tæt på havet.

Er det at betragte naturen eller at bruge naturen, der er vigtigt for dig?

Jeg kan lide begge dele. Så som udgangspunkt bruger jeg naturen til at gå en tur eller løbe en tur eller være i. Jeg har også to små piger, som jeg også er i naturen med. Så det er ikke fordi, at jeg nødvendigvis har tid til at sidde og have alt for meget sjælerode ude i naturen alene. Men jeg er selvfølgelig

Kirkeugle – et eftertragtet syn for miljøministeren efter DR's serie "Vilde Vidunderlige Danmark". Foto: Klaus Dichmann.

ude i naturen sammen med dem. Og det er noget, jeg selv synes er vigtigt og dejligt. Men det er også vigtigt for dem, at de kan komme ud og få noget vind i håret og mærke, at der er højt til loftet, og at naturen er rummelig. Og jeg tror også, at det er derfor, at man med Coronakrisen har kunnet se, at langt flere danskere tager ud i naturen og tager nogle steder hen, de aldrig har været før. Og der er også rigtig mange unge, der har gjort det. Så hele den kobling til naturen, hvor det har været et lyspunkt i en ellers mørk tid, siger noget om, hvor vigtig naturen er for os mennesker.

Du taler om at bruge naturen. Det lyder som om, det er vigtigt. Kan naturen også have værdi uden, at man bruger den?

Selvfølgelig kan den det. Naturen har værdi i sig selv, og det er også i langt højere grad kommet på den politiske dagsorden; at lige såvel som klimakrisen fylder mere, så fylder naturkrisen også mere. Vi har fået øjnene op for, at vi selv bare herhjemme i Danmark er ved at miste tusindvis

af arter, som helt er i fare for at forsvinde. Så værdien i, at vi skal passe bedre på vores natur, vi skal have mere urørt skov, vi skal sikre nogle af de levesteder, som er så vigtige, som vi lige stod og talte om i forhold til fuglelivet her, er helt afgørende. Jeg tror, at det også er afgørende, at hvis man kender naturen, så vil man også gerne beskytte den, så derfor hænger de to ting sammen for mig som politiker. Hvis vi også skal have et stærkt folkeligt grønt mandat til at passe bedre på vores natur, så skal folk også kende vores natur.

“

**lige såvel som klimakrisen
fylder mere, så fylder
naturkrisen også mere**

”

Hvilken fugl er den bedste, du har set?
Det er et godt spørgsmål. Det kan jo både være den mest sjældne fugl, men det kan jo også være nogle af

dem, man holder af og ser tit. Jeg har jo altid været glad for solsorten, og når den fortryller med sin stemme for eksempel. Som bornholmer har jeg jo også oplevet, hvor meget ederfuglene fylder på Christiansø som et omdrejningspunkt på øen, men jeg har aldrig været fugleentusiast på den måde. Jeg har en meget sød far, som meget aktivt lytter og stopper op, når vi hører nogen. Han prøver at lære mig at kende forskel på dem. Jeg ved ikke, om han helt synes, at jeg har bestået endnu.

Har du en fugl, du godt kunne tænke dig at se?

Ja, det har jeg faktisk, efter jeg har set DR's "Vilde Vidunderlige Danmark", der har givet en utrolig opmærksomhed til vores fantastiske natur derhjemme. Jeg har været rigtig begejstret for, men også fået lyst til at se den der kirkeugle. Man har jo hørt Sebastian Klein fortælle helt entusiastisk omkring den her lillebitte, Danmarks mindste ugle, som vi ikke har særligt mange af og som er meget sjælden. Som man kunne se

gå afsted der i marken og lede efter føde, som der ikke var så meget af, i DR's dokumentar. Den kunne jeg godt tænke mig at se.

Hvilket indtryk har du af DOF's arbejde?

Jeg har virkelig meget ros at give til DOF's medlemmer. Dels hele det kæmpe arbejde som DOF's medlemmer påtager sig frivilligt, der er en vigtig del af vores vidensgrundlag for at kende til de arter, der er her. Og dermed også hvilke arter, vi skal passe bedre på og hvilke levesteder, der mangler. Noget af det, jeg også selv har brugt i den politiske debat som et argument, er DOF's tal om, at næsten tre millioner fugle er forsvundet fra det åbne land. Det er virkelig noget, der har givet genlyd, så der har DOF's medlemmer været med til at gøre en politisk forskel.

På 10 procent af Danmarks areal har naturen fortrinsret i dag. Hvor meget skal det være i fremtiden?

Socialdemokratiet meldte ud før valget, at vi gerne vil have 75.000 hektar urørt skov og 15 vilde naturparker. Det navigerer vi stadig efter. Men når jeg har sat det store arbejde i gang med en natur- og

biodiversitetspakke, hvor vi har bedt danskere, grønne organisationer, erhvervet, forskere og eksperter melde ind med gode ideer, så er det, fordi vi ikke på forhånd har en skuffeplan med to streger under. Så er det fordi, vi er oprigtigt interesserede i at få alle forslag på bordet. Vi skulle have mødtes til et stort naturtopmøde i begyndelsen af april, men det måtte vi desværre udskyde på grund af Corona.

Sammen med jeres støttepartier har I nu besluttet, at det skal være forbudt af sprøjte, gødske og pløje i de naturbeskyttede paragraph 3-områder trods protester fra landbruget og modstand fra blå blok. Havde det ikke været bedre med en bred aftale?

Hele udgangspunktet for lovforslaget om at lave et forbud mod at sprøjte, gødske og pløje i naturbeskyttede områder handler om, at vi står i en naturkrise. Det handler om, at rigtig mange fugle er gået tilbage i det åbne land og her har vi nogle naturtyper, der parallelt med det område, vi står i i dag, med nogle af de engområder, der skal give plads til fugle, som på papir har været beskyttet i næsten 30 år, men som reelt har været en del af en landbrugsdrift.

Det betyder, at naturen har haft meget ringe vilkår, så nu siger vi, at den beskyttelse også skal være af gavn og ikke kun af navn.

Blå blok har selv kørt derudaf med landbrugspakke og smalle aftaler og ruller de forbud tilbage, som vi havde lavet i forhold til paragraph 3 områderne. Så jeg kan bare konstatere, at vi er politisk uenige. Jeg vil gerne lave brede aftaler for Danmarks natur, men nogle gange må man konstatere, at det ikke kan lade sig gøre, og der har vi helt klart sagt, at der vægter det højt for os, at vi nu kan dreje ind på en ny og grønere kurs for vores natur. Derfor har vi gennemført det forbud.

I har netop gjort en masse statsejet skov til urørt skov. Kunne du finde på at gøre det samme for alle statens arealer?

Det vil jeg slet ikke afvise, at vi kunne, men vores mål i Socialdemokratiet er, at vi skal nå et mål om 75.000 hektar urørt skov i Danmark. Og størstedelen af det på de statslige arealer. Dels fordi det er oplagt, at vi som stat går foran. Det er vores fælles natur i Danmark og der er et stort ønske om, at vi

skal have mere vild natur i Danmark. Og vi ved, at urørt skov er en del af nøglen for at kunne passe på nogle af de sjældne arter, som er i tilbagegang. Så det er helt oplagt, at vi skal udlægge mere urørt skov.

“

det er helt oplagt, at vi skal udlægge mere urørt skov

”

Du nævnte selv, at du gerne vil se en kirkeugle. Men den er jo tæt på at forsvinde i Danmark. Miljøstyrelsen har givet penge til en indsats i 2020. Hvad forestiller du dig skal ske efter 2020? Har du noget i posen? Der er dels givet penge til at hjælpe ugle i år, men også til Aarhus Universitets fortsatte arbejde med at finde ud af, hvilke konkrete tiltag man kan tage for at passe

bedre på kirkeuglen. Så jeg glæder mig til, at vi får det arbejde fra dem, som skal skitsere nogle af de ting, der er mulige, og så skal vi jo have en politisk diskussion om, hvad der er mest oplagt at gøre. For jeg håber da også, at kirkeuglen med DR's dokumentar har fået flere fans derude, og der er mange flere, der har lyst til at opleve den. Og det er jo så vores opgave at kigge på, hvordan vi kan gøre det.

Kan du love os, at der kommer et tiltag fra ministeriet, der skal hjælpe kirkeuglen i 2021 og fremover?

Det er jo i hvert fald noget af det, vi gerne vil - at passe bedre på vores sjældne og truede arter. Den er jo helt nede på at være meget få par tilbage. Men hvor end jeg gerne ville, så kan jeg ikke som politiker garantere, at det kan lykkes os at vende den tilbagegang. Men vi skal i hvert fald gøre forsøget, og det er jo derfor, vi har sat det arbejde i gang.

Som bornholmer har Lea Wermelin et nært forhold til ederfuglene på Christiansø. Foto: Erik Biering.

Hvid jagtfalk.

Foto: Knud Falk

ARKTISKE FALKE

HAR DET GODT - ENDNU

AF KNUD FALK OG SØREN MØLLER

Bestandene af jagt- og vandrefalk er nogenlunde stabile i de arktiske områder jorden rundt. De to arter har vidt forskellige strategier og tilpasninger for at yngle i Arktis. De påvirkes derfor også forskelligt af miljø- og klimaændringer. Det viser den første store sammenfatning af årtiers undersøgelser af de to falkes ynglesucces i alle otte arktiske lande. Her fortalt af de danske falkeforskere Knud Falk og Søren Møller.

Både jagt- og vandrefalk har været ret godt undersøgt gennem de sidste 30-50 år i store dele af Arktis, og biologer fra 24 undersøgelsesområder har leveret data til en ny sammenlignende undersøgelse.

Dækningen er størst i Norden og Nordamerika og noget mere spredt i Rusland. De højarktiske områder er noget dårligere dækket end de sydlige dele af Arktis (se kortet side 22).

I sagens natur er det yderst vanskeligt at finde ud af, hvor store falkebestandene er i de vidtstrakte arktiske områder. Men efter de bedste skøn yngler der omkring 11.000 par jagtfalk og 20.000 par vandrefalk i Arktis.

Bestandene er nogenlunde stabile. Vandrefalken er stort set kommet sig efter det velkendte lavpunkt i 1970'erne forårsaget af pesticider, mens jagtfalken som standfugl i Arktis var meget mindre eksponeret for den slags miljøgifte og derfor undgik de kraftige effekter, som ramte vandrefalken.

Under vandrefalkens genetablering fra ca. 1980 og frem har dens ynglesucces i en del områder først gået frem for sidenhen at stabiliseres eller dale lidt – formentlig fordi bestanden bliver så tæt, at den interne konkurrence om føden begynder at sætte grænser for, hvor mange unger hvert par kan mætte.

Vidt forskellige strategier

Jagtfalken er en af de meget få fuglearter, som klarer sig året rundt i Arktis. Om vinteren og det tidlige forår udgør ryper føde-

grundlaget for falkene i de fleste områder. Interessante undtagelser er nogle af de grønlandske jagtfalke, som flytter til havs og jager overvintrende havfugle ved iskanten langt fra fastlandet. Selvom ryper også er vigtigt bytte om sommeren, er menuen her bredere, og i områder med adgang til mindre pattedyr kan de være det primære foder i ungetiden. Det gælder f.eks. i det østligste Rusland og vestligste Nordamerika, hvor jagtfalkeungerne i høj grad vokser op på en diæt af arktisk jordegern.

Vandrefalken er nærmest globalt udbredt og har også koloniseret de nordligste egne. I Rusland optræder ynglende vandrefalke tilmed væsentligt længere mod nord end jagtfalken. De underarter af vandrefalk, som yngler i de arktiske områder, er udprægede trækfugle, og nogle bestande overvintrer på den sydlige halvkugle. Vandrefalkene ankommer til de arktiske ynglepladser nogenlunde samtidig med alle de andre trækfugle, så de har adgang til en meget lang spiseseddel og konkurrerer næppe meget med jagtfalken om ryperne.

Infrastruktur gavner jagtfalken

Jagtfalken lægger æg tidligt på foråret, mens der stadig kan være streng frost i Arktis. Falke bygger ikke selv rede, så jagtfalken er stort set afhængig af adgangen til reder af ravn og fjeldvåge, som bygger reder af grene og kviste – de giver et nogenlunde isolerende underlag for æggene under rugningen.

I Ruslands tundraområder breder jagtfalken sig nordover i takt med, at opbygningen af diverse infrastruktur (broer, elmaster, olieplatforme mv.) gør det muligt for raven at

I det egentlige Arktis forekommer to underarter af vandrefalk – *tundrius* i Nordamerika og Grønland (foto) og *calidus* i Rusland. Endvidere sniger den europæiske peregrinus sig op i lavarktiske dele af i Skandinavien og vestligste Rusland. Foto: Knud Falk.

Kort over Arktis og de 24 undersøgelsesområder; de lilla farvenuancer viser de tre arktiske klimazoner – Højarktis (mørk), Lavarktis (mellem) og Sub-arktisk (lys) – mens beige er udenfor Arktis. Den grå linje markerer Arktisk Råds officielle grænse for Arktis. Falkestudierne, som indgår i undersøgelsen, er fordelt over alle otte arktiske lande. Der er dog svag dækning af Højarktis, og ingen data fra de centrale og østlige dele af Arktisk Rusland.

bygge reder til falkene. Vandrefalken derimod ankommer stort set med foråret til Arktis og kan lægge sine æg direkte på en hyld på en sydvendt klippevæg eller skrænt – sidstnævnte er almindeligt i de nordligste dele af Rusland og dele af Alaska.

Kompliceret samspil med ryper

Vinter og vår er jagtfalken som nævnt stærkt afhængig af ryper, som svinger meget i antal med flere

år mellem de store årgange. Det varierer hvor mange år, der er mellem toppene, både gennem tiden og i de forskellige arktiske områder. Disse svingninger i fødetilgangen afspejles i jagtfalkebestandene, men sammenhængen er ikke så enkel. Det er særligt vel studeret gennem 40 år i Island, hvor antallet af besatte jagtfalketerritorier svinger i takt med rypebestandene – men med fire års forsinkelse, fordi rypebestanden mest påvirker falkenes dødelighed og rekruttering til ynglebestanden.

Selv i dårlige rypeår kan falkene have pæn ynglesucces, og forårsvejret har mere direkte effekt på de enkelte års ynglesucces end bestandstætheden af ryper. Undersøgelser i Alaska gennem 22 år viste derimod mere direkte kobling, hvor kraftige dyk i rypebestanden medførte nedsat ynglesucces hos jagtfalk samme år. I Skandinavien ses, at store efterårsbestande af dalryper leder til god ynglesucces hos jagtfalk efterfølgende forår. Så der er stadig mange forhold, der kan analyseres nærmere for at forstå de komplicerede forhold mellem rov- og byttedyr.

Klimaændringer en udfordring

I de arktiske områder har klimaet allerede givet dobbelt så store temperaturstigninger som gennemsnittet over hele verden, og det begynder at kunne registreres hos falkene. Hos vandrefalken findes flere eksempler

fra Grønland og Canada på, hvordan ungeproduktionen påvirkes af meget vådt og koldt vejr under de perioder, hvor falkene har æg og små unger.

“

dobbelt så store temperaturstigninger som gennemsnittet over hele verden

”

Den langsigtede nedgang i vandrefalkens ynglesucces i Canada sættes i forbindelse med mere ekstreme vejrhændelser – både regn og varmebølger. I højarktis Nordvestgrønland har vandrefalken ekspanderet de sidste årtier, sandsynligvis pga. at "sommer-vinduet" er blevet en smule længere, så falkene kan klemme en ynglesæson ind, hvilket næppe kunne lade sig gøre tidligere.

Det er endnu uklart om gradvist nedadgående ynglesucces hos jagtfalken i nogle af de sydligste dele af jagtfalkens udbredelsesområde kan skyldes klimaet. Men de sydlige dele af Arktis er begyndt at vokse til med krat, hvilket ændrer levevilkår for ryperne, og muligvis balancen mellem dal- og fjeldrype – hvilket kan påvirke jagtfalkens jagtmuligheder. Modelberegninger tyder på, at jagtfalken kan få det sværere og måske

I Ruslands tundraområder breder jagtfalken sig nordover i takt med, at opbygningen af diverse infrastruktur (broer, elmaster, olieplatforme mv.) tilbyder der platforme, hvor ravnne kan bygge reder, som falkene siden overtager. Fotos: Alesandr Sokolov

presses længere mod nord de kommende årtier, og fortsat monitoring af falvenes ynglesucces i forskellige områder er nødvendig for at følge den udvikling.

Endelig ser begge falkearternes yngletid også ud til gradvist at skifte; en nærmere analyse af disse forhold over hele Arktis er næste skridt i samarbejdet mellem falkeforskerne i de otte lande.

Deltager i "skjult kamera"

De seneste år er det blevet muligt at få et detaljeret indblik i livet i falkerne takket være adgangen til små, billige automatiske kameraer. "Skjult kamera" har været med til at dokumentere, hvilke direkte trusler æg og unger er udsat for, og nogle af de mest påfaldende observationer viser effekten af ekstremt vejrlig.

Ryger – her fjeldrype i Grønland – er om vinteren og det tidlige forår næsten det eneste bytte for jagtfalken i de fleste arktiske områder.

Foto: Knud Falk

Jordhlder på en skrænt langs en flod er typisk yngleplads for vandrefalk (calidus) på den russiske tundra som her på Yamal halvøen; bemærk observatørerne oppe på kanten. Fotos: Damian Nowak og Aleksandr Sokolov.

Webcam-billeder fra arktisk Canada, der viser klimaproblemer for vandrefalk. Øverst en oversvømmet rede, i midten og nederst en rede, hvor ungerne i løbet af fem timer omkommer pga. angreb af kvægmyg (simulider) under voldsomt insekt-udbrud i en hedebløge. Fotos: A. Franke.

I Canada har man set, at enkelte episoder med kraftig regn og sne kan slå et kuld æg eller unger ihjel, hvis reden ikke er specielt gunstigt placeret. Men også hvordan en pludselig varmebølge kan skabe massive udbrud af blodsugende insekter (kvægmyg), som tager livet af falkeungerne i løbet af et par døgn (se billederne). Både kraftig nedbør og varmebølger er blevet mere hyppige i Arktis som følge af klimaændringerne, så den slags effekter kan ventes at blive mere udbredte de kommende årtier.

Nyt netværk af forskere

Falkene klarer sig endnu fint i Arktis, men med nogle få undtagelser. Et eksempel er de hvide jagtfalke, som især findes i Grønland, Alaska og østligste Rusland; i sidstnævnte område melder forskerne om stigende problemer med illegale aktiviteter som tyveri af æg og unger til eksport.

Det bliver spændende fremover at følge de forskellige effekter af

klimaændringer og andre miljøændringer hos både rovfuglene, deres byttedyr og i deres fælles habitater. Med det nye netværk af falkeforskere i *Arctic Falcons Specialist Group* – og de mange undersøgelsesområder i Arktis – er der god basis for at kunne holde øje med udviklingen. Men der er brug for, at alle deltagerne bliver enige om mere standardiserede metoder for feltarbejde og rapportering for at kunne sammenligne og analysere de mange informationer.

Se mere om hele undersøgelsen i artiklen Status and trends of circumpolar peregrine falcon and gyrfalcon populations i tidsskriftet Ambio. Det danske initiativ til at opbygge netværket Arctic Falcons Specialist Group for at bidrage til Arktisk Råds monitorering af biodiversitet i Arktis har været støttet af Miljøstyrelsen 2016-18.

*Knud Falk, www.vandrefalk.dk
Søren Møller, Lektor, Roskilde
Universitetsbibliotek*

NATUR BUTIKKEN

Se samtlige
Swarovski
modeller enten på
webshoppen eller
i Naturbutikken

Nyhed
Lancering
1/9

Swarovskis spritnye topmodel tager ikke alene skridtet videre indenfor highend optik, men skruer virkelig op for ydelsen og kvaliteten.

Det betyder bl.a. klassens største synsfelt helt op til 159m på 1000m (8x42), den sublime fieldflatterner teknologi der giver imponerende rendeskarphe d ulig andre i klassen, og ikke mindst det redesignede kikkert hus, hvor ergonomien er helt i top. Som noget helt nyt

fås denne topmodel helt op til 12x42mm, et perfekt kompromis mellem forstørrelse og lysstyrke. Med FRP Forehest Rest (medfølger ikke) opnår du en ultra høj komfort og hjælp til at holde den nye NL Pure helt stille, så du virkelig kan nyde denne sublime optik.

—

Pris fra kr. 21.500,-

Medlemspris fra kr. 20.425,-

KORT NYT VERDEN

▼ Foto: Fábio Nunes

Fra tre unger til over 1000

For 10 år siden så fremtiden sort ud for papegøje-arten gråbrystet conure, Grey-breasted Parakeet (billedet). Kun tre unger kom på vingerne i 2010 fra den sidste isolerede bestand i de atlantiske regnskove i Brasilien. Artens tilbagegang skyldes rydning af skov, ulovlig jagt og indfangning af fugle til kæledyrs-industrien. En redningsplan blev sat i værk med deltagelse af blandt andet BirdLife og støttet af den brasilianske regering. Et afgørende element i planen har været udvikling af sikre redekasser til papegøjerne. Det er lykket sig så høj grad, at der i 2019 blev registreret 1165 flyvefærdige unger af gråbrystet conure. BirdLife International har nu ændret artens status fra "kritisk truet" til "truet".

▲ Foto: RSCN (BirdLife Jordan)

Sikre lossepladser til steppeørne

Takket være GPS-signaler fra mærkede ørne, så er der fundet en gigantisk rasteplads for steppeørn (billedet) i den saudiarabiske ørken. Over 6000 steppeørne er talt ved to store lossepladser 170 kilometer nord for hovedstaden Riyadh. Analyser af ørnenes gylp viser, at de især lever af rester fra fjerkræ-farme, som smides ud på lossepladserne. Men steppeørnene og andre rovfugle i området er truet af kollisioner med højspændingsledninger og forgiftninger fra udlagt gift og medicinrester. Derfor vil en international gruppe med blandt andre Saudi Wildlife Authority nu arbejde for en bedre beskyttelse af ørnene på den nyfundne rasteplads. Steppeørnen blev engang anset for den talrigeste af de store ørne, men er gået voldsomt tilbage og har siden 2015 haft global status som "truet".

Bedre beskyttelse af indiske trapper

Den indiske trappe, Great Indian Bustard (billedet) er en af verdens tungeste flyvende fugle. Engang var den vidt udbredt og talrig i sine yngleområder i Indien og Pakistan.

Nu er den forsvundet fra 90 procent af sit udbredelsesområde, og bestanden er på kun omkring 300 fugle, især i Thar-ørkenen i Rajasthan. Tilbagegangen skyldes jagt, men i de senere år i højere grad tab af levesteder og kollisioner med vindmøller og højspændingsledninger.

Nu har BirdLife Indien startet satellitmærkning af trapperne for at få mere viden om arten, og det indiske miljøministerium vil gøre alle artens kendte levesteder til beskyttelsesområder, hvor højspændingsledninger skal graves ned i kabler.

▲ Foto: Nayan Khanolkar

▼ Foto: Belinda Bertrand

Forskning hjælper fugle og lemurer

En ny forskningsstation i Madagaskar har været med til at forstærke beskyttelsen af flere sjældne fuglearter og lemurer som fx arten Collared Brown Lemur (billedet).

BirdLife Madagascar og BirdLifes Preventing Extinction Programme er med i kredsen bag Ampasy forskningsstationen, som ligger i Tsitongambarika Forest – det største tilbageværende område med lavlandsregnskov i Madagaskar. Siden forskningsstationen blev etableret i 2015, er der registreret et fald i både skovrydning og ulovlig jagt i området. Tidligere krybskytter og skovarbejdere har fået ansættelse ved forskningsstationen. Over 80 procent af arterne på Madagaskar findes ikke andre steder på kloden.

Sikre zoner for gribbe

Ny forskning viser, at Nepals sikre zoner for gribbe virker.

Flere sydasiatiske gribbearter var tæt på at uddø på grund af forgiftninger med veterinær-medicinen diclofenac, som blev forbudt i 2006.

Samtidig er gribbene blevet fodret med giftfrit kød i de sikre zoner, og det har ført til fremgang for bestanden af bengalgrib (White-rumped Vulture) siden 2013 og langnæbbet grib (Slender-billed Vulture) siden 2012.

Ny viden om eremitibis

Den nordlige eremitibis (Northern Bald Ibis) er ikke længere "kritisk truet" på grund af fremgang i bestanden i Marokko. Men den har fortsat status som "truet" og yngler kun på tre lokaliteter.

Derfor er der god grund til at skaffe mere viden om arten. Forskere har nu dokumenteret, at eremitibisens to vigtigste krav til ynglepladserne er en lav grad af forstyrrelse og gode fourageringsmuligheder inden for en afstand af 5-15 milometer.

Katastrofal dæmning i Amazonas

De brasilianske myndigheder har planer om at bygge et vandkraftværk ved Rio Branco, en biflod til Amazonfloden. Hvis planen gennemføres, vil et stort område langs floden blive permanent oversvømmet.

I dag er området en flodslette, hvor skoven oversvømmes naturligt i regntiden. Biodiversiteten er ekstrem høj med mindst 439 forskellige fuglearter, hvoraf 23 er globalt truede. BirdLife vil bruge oplysningerne i en kampagne mod projektet.

Læs flere internationale fuglenyheder på www.birdlife.org

Kampørn er på flere måder en af de rigtigt store oplevelser i Afrikas fugleverden.

Foto: Henrik Haaning Nielsen, Avifauna Consult

STØT SYDAFRIKAS ATLASPROJEKT

AF OLE FRIIS LARSEN

Brug appen BirdLasser ved rejser i det sydlige Afrika.

Når det igen bliver muligt at rejse til Afrika for at se på fugle, anbefaler DOF's internationale udvalg, at man installerer appen BirdLasser på sin mobiltelefon og får sig registreret som bruger før afrejsen.

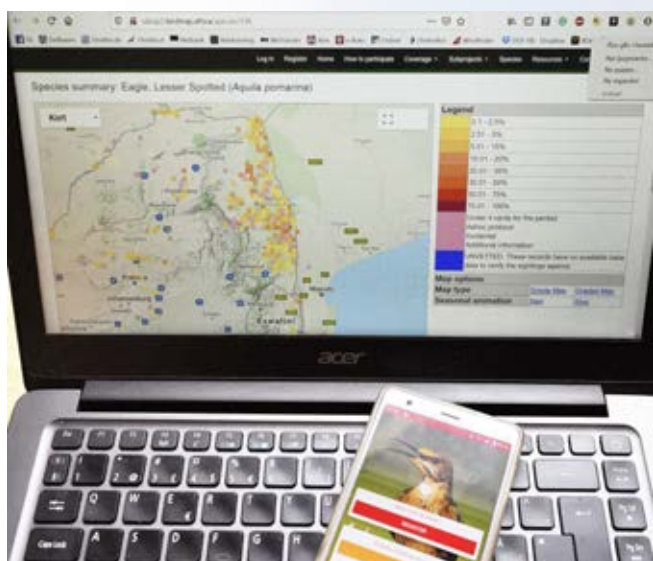
Med den app kan man nemlig være med til at kortlægge fuglenes udbredelse i Afrika.

Kortlægningen er selvfølgelig vigtig for ornitologien i Afrika, men den kan også være

med til at give os en større forståelse for, hvor danske trækfugle holder til om vinteren.

17 mio. indtastninger

Sydafrikanske ornitologer har i mange år arbejdet på at kortlægge fuglenes udbredelse i det sydlige Afrika gennem atlasprojektet Sabap (South African Bird Atlas Project). Siden 2007 har projektet heddet Sabap 2 og dækker nu otte lande i det sydlige Afrika

Kort fra atlasprojektet med observationer af lille skrigørn og en rastende lille skrigørn i Kruger Nationalparken. Foto: Ole Friis Larsen (skærmbillede) og Henrik Haaning Nielsen.

med over 17 millioner indtastninger – Sydafrika, Lesotho, Botswana, Namibia, Mocambique, Zimbabwe, Zambia og eSwatini (tidligere kendt som Swaziland).

Man kan også melde sig direkte til atlasprojektet og indtaste observationer via organisationens hjemmeside.

Der er meget enkelt to former for observationer i projektet. Man kan indtaste en 'full protocol', hvor man overholder en række regler, eller man kan indtaste 'ad hoc' uden at overholde alle reglerne.

Ved 'full protocol' dækker man et helt kvadrat på fem gang fem geografiske minutter (cirka ni kilometer nord-syd og syv kilometer øst-vest) grundigt ved at lede efter fugle og indtaste dem i mindst to timer på alle former for lokaliteter i kvadratet. Man skal helst gøre det på en gang, men man kan også fordele de to timer og besøge i alle habitater i et kvadrat over højst fem dage. Det skal desuden være godt vejr til observation af fugle. Man skal blot indtaste arterne i den rækkefølge, man opdager fuglene.

App med konkurrencer

Appen BirdLasser er lavet af en anden organisation i Sydafrika og mere beregnet til tilfældige observationer – akkurat som almindelige indtastninger i Dofbasen – men appen har en funktion, så man kan sende sine

Nyttige links

Her er nogle links til hjemmesider og Facebook-grupper for BirdLasser og Sabap II:

Sabap 2, hjemmeside : <http://sabap2.birdmap.africa/>

Sabap 2, Facebookgruppe: <https://www.facebook.com/groups/sabap2/>

BirdLasser, hjemmeside: <https://www.birdlasser.com/>

BirdLasser, Facebookgruppe: <https://www.facebook.com/BirdLasser>

observationer direkte ind i Sabap 2 som tilfældige (ad hoc) bidrag til atlasprojektet. På appen indtaster man ikke i kvadrater, men med en prik på kortet der, hvor man har set fuglen.

BirdLasser er desuden et program fyldt med alle mulige konkurrencer om at se flest fugle i endnu flere sydafrikanske lande end Sabap II dækker. Der er årslister, livslister og konkurrencer for hele området, hvert enkelt land, i og omkring store byer – som vi kender det med årsarter, boligbirding og så videre.

Mange bruger måske den amerikanske eBird på rejser i udlandet, men med BirdLasser og Sabap II støtter man direkte afrikanske fugleorganisationer og projekter, der også støttes af universitetet i Cape Town og BirdLife South Africa, som DOF er knyttet til via BirdLife International.

Ole Friis Larsen er medlem af DOF's internationale udvalg.

Portræt af saddelnæb – Saddle-billed Stork.
Foto: Henrik Haaning Nielsen

LAD DANMARKS FUGLE ARVE EN RIG NATUR

SKRIV TESTAMENTE TIL FUGLEVÆRNSFONDEN

Fuglene og naturen er fælles gods, som vi alle har glæde af, og i Fugleværnsfonden skaber vi åndehuller i en stadig mere trængt natur, hvor alle er velkomne.

Fugleværnsfonden ejer og forvalter i dag 23 naturområder fordelt over hele landet. Dette er kun muligt takket være generøs økonomisk hjælp fra fugle- og naturelskere. Dit bidrag har derfor stor værdi.

Et bidrag eller en arv - uanset størrelse - er en gave, som omsættes til mere natur. For fugle, for folk og for fremtiden.

Fugleværnsfonden

FÅ MERE AT VIDE HER:

Klik ind på www.fuglevaerensfonden.dk/testamente

Ring til vores sekretariat på 3328 3839

Du kan også vælge at støtte her og nu på Mobile Pay **90682**

Foto: Isflug af Torben Andersen

NATUR BUTIKKEN

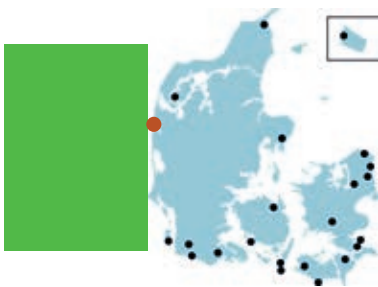

NY MODEL / DOF BIRDLIFE WHITE-TAILED EAGLE 25-50X82MM TELESKOP

Med ELD-glasset får du blandt andet en imponerende opløsning og en yderst høj farveægthed. Her er virkelig kræset for både deltaljegraden og ikke mindst den sande naturoplevelse. Indekstilpasset APO glas sikrer styrede farver i hele billedfladen. Det betyder, at farvefejl er holdt på et absolut minimum, som man også genkender på andre high-end teleskoper. Asfærisk glas er med til at sikre White-tailed Eagle et enormt synsfelt op til 50%!! Med en objektivdiameter på hele 82mm er

du sikret masser af lys uanset årstid. 5 års garanti og 60 dages tilfredshedsgaranti: Vi er så sikre på du bliver fuld tilfreds med købet, at vi som kvalitetsstempel giver dig mere end de sædvanlige 5 års garanti og tilføjer 60 dages fuld tilfredshedsgaranti eller pengene tilbage.

—
Pris kr. 13.999,-
Medlemspris kr. 13.299,-

”Fugleriget” – Fugleværnsfondens reservater

I serien ”Fugleriget” her i Fugle & Natur rejser vi rundt til samtlige Fugleværnsfondens reservater. Et reservat for hvert nummer. Vi starter fra nord og er denne gang nået til reservatet Bøvling Klit i Vestjylland. Det er en serie med foreløbig 23 afsnit – men måske kommer der flere reservater til, inden serien er slut...

BØVLING KLIT

- DE GRØNNE ENGE MELLEML HAV OG FJORD

AF JØRN LENNART DYHRBERG LARSEN

Landskabet ved Bøvling Klit er i sig selv en oplevelse værd. Fugleværnsfondens arealer ligger nord for Thorsminde på den syv km lange tange, der adskiller Nissum Fjords lave vande fra den vilde Nordsø. De grønne enge, som Fugleværnsfondens godt syv hektar er en del af, ligger således afskærmet af en

fem-seks meter høj klitrække. Engene er derfor godt beskyttet mod vind og oversvømmelser. Forår og efterår benytter gæs, hjejler og andre vandfugle engene til hvil og til at tanke op på rejsen mellem yngle- og overvintringsområder, og i yngletiden benytter en række vade- og engfugle sig af området.

Bøvling Klit set fra oven, i baggrunden til højre er det prøvestationen for store vindmøller ved Høvsøre.

Foto: Kurt Gabs

Gul vipstjert synger for.

Foto: Allan Gudjo Nielsen

Nissum Fjord har gennem de seneste århundreder været skueplads for lange og sejlivede kampe mellem forskellige interesser. Allerede i midten af 1800-tallet begyndte man at drømme om en tørlægning af fjorden for at skabe mere landbrugsareal. De første forsøg slog totalt fejl. Blandt andet havde man undervurderet Nordsøens voldsomhed, og planerne blev midlertidigt opgivet. Men drømmen var ikke slukket, så afvandingsprojekter

blev fortsat foreslået og forsøgt igangsat indtil 1966, hvor Danmarks Naturfredningsforenings forsøg på at få Nissum Fjord fredet lykkedes.

“
Prædation fra en stor rævepopulation og senest også mårhund er et yderligere pres
 ”

Fuglene har det ikke nemt

På trods af fredningen i 1966 har fuglelivet dog ikke haft nemme vilkår i Nissum Fjord. Fjorden var tidligere en vigtig rasteplads for lysbuget knortegås - en af verdens mest fåtalige gåsebestande med kun 10.000 individer - som Danmark har et særligt ansvar for at beskytte, idet stort set hele bestanden opholder sig i landet på et tidspunkt i årscyklusen. Gæssene er afhængige af den næringsrige fødekilde ålegræs for at kunne gennemføre trækket til ynglepladserne og den efterfølgende ynglesæson, men tilledning af næringsstoffer fra landbruget til Storåen og Nissum Fjord i sidste halvdel af 1900-tallet betød, at den tidligere vidt udbredte ålegræs nu næsten er forsvundet fra Nissum Fjord. Med ålegræsset er også de lysbugede knortegæs nu stort set forsvundet fra Nissum Fjord.

Nogle arter holder stand på engene ved Bøvling Klit. Området er stadig et rasteområde for kortnæbbet gås, bramgås og hjejle, og af ynglefuglene kan nævnes rødben, stor kobbersnepe, klyde og gul vipstjert. Ynglefuglene er trængt på grund af den intensive drift på hovedparten af engene omkring fjorden, hvor blandt andet høslæt drives i stor stil. Her er

de jordrugende fugles æg og unger i fare, hvis der udføres tidlige slæt, eller hvis ynglesæsonen forsinkes af vejret. Prædation fra en stor rævepopulation og senest også mårhund er et yderligere pres, som mindsker engfuglernes ynglesucces.

Fugleværnsfonden vil inspirere

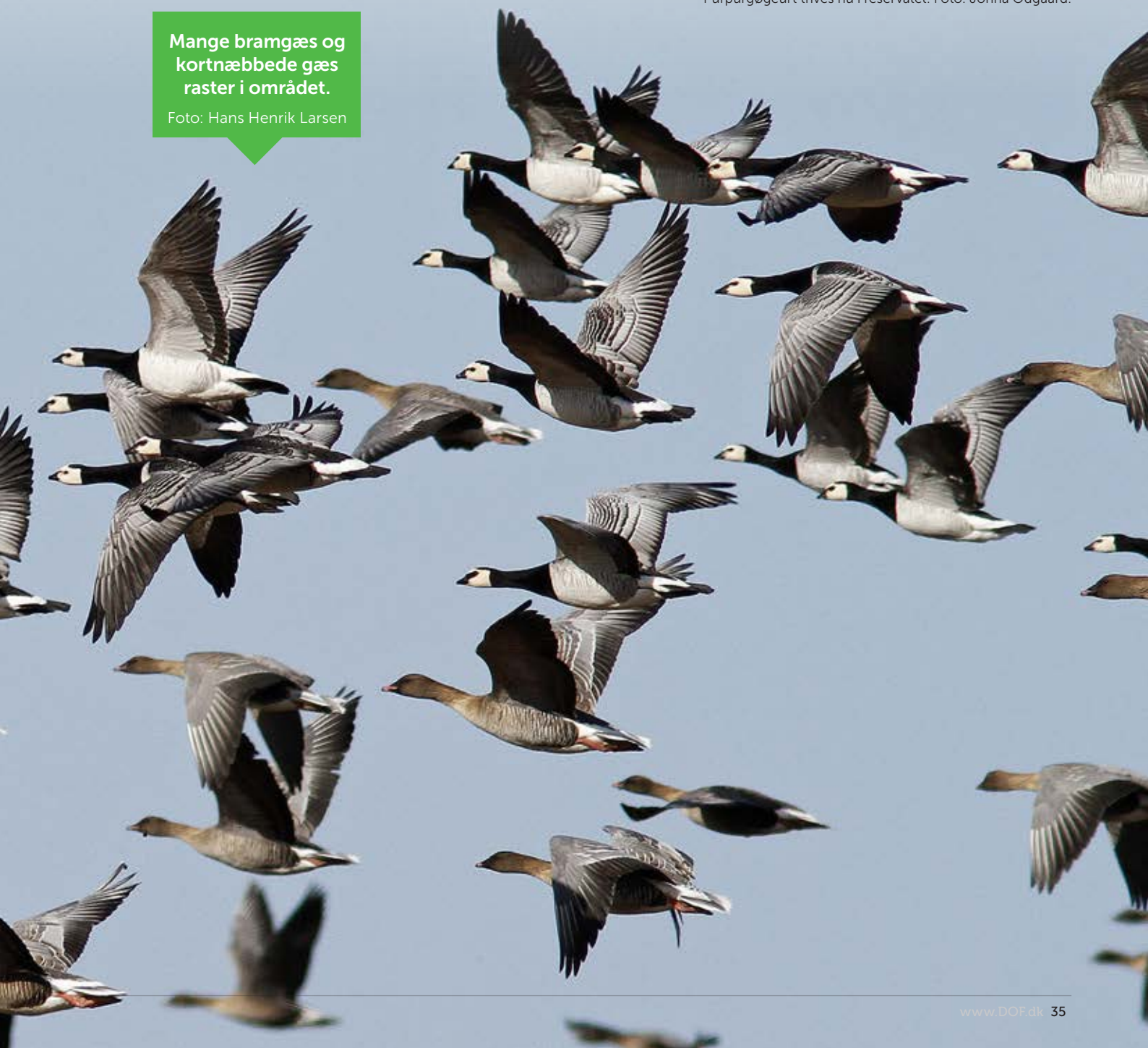
På Fugleværnsfondens arealer afgræsses engene af kvæg i et græsningsfællesskab med nabolodsejerne. Afgræsningen giver bedre forhold for de jordrugende fugle og

Purpurgøgeurt trives nu i reservatet. Foto: Jonna Odgaard.

Mange bramgæs og kortnæbbede gæs raster i området.

Foto: Hans Henrik Larsen

Rødben er ligesom andre ynglefugle i reservatet presset af rovdyr som ræv og mårhund.

Foto: Poul Holm Pedersen

giver mulighed for en mere varieret flora, da lyset når ned til de langsomt voksende blomsterplanter, når græsset holdes nede. På et lille frahegnet areal, hvor der tidligere har ligget en jagthytte, vokser en stigende bestand af purpurgøgeurt, og i juni måned kan man opleve dem sætte kulør på området sammen med trævlekroner og mange andre blomsterplanter. Det er planen, at dette lille engareal fremover skal fungere som landskabelig variation til glæde for fugle og besøgende ved først at lade kvæget græsse i eftersommeren, når blomsterplanterne har fået chancen for at sætte frø.

Fugleværnsfondens areal i Bøvling Klit er lille, og det er indflydelsen på områdets natur dermed også. Men håbet er, at fonden i samarbejde med de øvrige lodsejere og myndigheder kan påvirke området i en retning, der igen vil tillade store antal af ynglesåvel som rastefugle. Det vil kræve en samlet indsats på mange fronter, men området har et stort naturpotentiale. Måske vil de lysbugede knortegæs igen benytte Nissum Fjord som rastepads, hvis det lykkes.

Jørn Lennart Dyhrberg Larsen er naturvejleder i Fugleværnsfonden.

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

En arv til Dansk Ornitologisk Forening ER EN GAVE FRA ÉT LIV TIL ET ANDET

Ved at betænke DOF i dit testamente er du
— selv efter din levetid — med til at hjælpe
vores truede ynglefugle & sårbare natur.

I LØBET AF DE SIDSTE 50 ÅR
ER TRE UD AF FIRE VIBER
FORSVUNDET FRA DANMARK

— DET SKAL VI RETTE OP PÅ!

Hvis du ønsker at donere en del af din arv til fuglene
& DOF, kan du gratis oprette dit testamente hos vores
advokat, Nils-Erik Norsker, som er klar til at hjælpe dig.

23 32 62 90
NILS.ERIK@NORSKER.EU
WWW.DOF.DK/ARV

HÆRFUGL

PÅ EGEN MATRIKEL

TEKST OG FOTO: CHRISTIAN HARBOU

Den 21. og 22. april gæstede hærfuglen gårdspladsen hos Christian Harbou på Sejerø. Her er beretningen fra et møde med en usædvanlig og ikke mindst morsom forårsgæst.

Fra mit arbejdsbord har jeg udsigt over en gårdsplads, hvor der altid er fugle. Det er en temmelig stor plads omkranset af en lund af gamle egetræer. En rusten markvogn er fast udsigtspost for rød-stjerten. I træktiden har vi blandt andet mange ringdrosler. Vi har ynglende hulduer, nattergal, ravn, skovhornugle og nede i rørene bor altid et par rørhøge.

De rustne markredskaber på gårdspladsen bruges som yngleplads for et væld af småfugle. Naturen er stædig og vil gerne flytte ind tæt på mennesker, når bare ganske få betingelser er overholdt: Fred og ro, ingen bejdset såsæd og ingen sprøjtegift.

Jeg bor på sådan en plet. En gård med jord ud til det østlige rev på Sejerø, hvor alt er

lagt ud i ekstensivt afgræssede arealer med spredte slåenkrat og andre buske og træer.

Som sådan passer gården meget godt til DOF's beskrivelse af levestedet for de sidst observerede ynglende hærfugle i Danmark: Forsømte landejendomme med dyrehold!

Der er set hærfugl på Sejerø ved seks - syv forskellige lejligheder siden år 2000, så fuglen var i bevidstheden, da jeg i slutningen af april så et eller andet langstrakt, der spankulerede næsten lidt nervøst omkring i græsset ovre ved skovbrynet, 60 - 70 meter fra vinduet ved mit arbejdsbord.

Kikkerten blev fundet frem, og det var ganske rigtigt hærfuglen, som tullede rundt. Hvor heldig kan man være?

Skorstensfejer og skraldebil

I første omgang rakte heldet ikke langt. For ligesom jeg skulle til at fotografere fuglen, ankom skor-

stensfejeren på sit årlige besøg med en hale af støv efter bilen. Fuglen lettede og forsvandt.

Men tyve minutter senere kom den tilbage og slog sig ned på græsset i næsten samme øjeblik, som skorstensfejeren forlod gårdspladsen.

Herefter kunne jeg følge fuglen fouragere. Vraltende gang, konstante retningskift, det krumme næb, der afsøger tuerne, ofte sideværts for at nå op i midten.

Jeg ringede rundt til de forskellige fugleinteresserede på øen, men ingen var hjemme, og så blev kameraet fundet frem igen.

Derude på plænen blev den ene fede, grønne larve efter den anden hevet ud af sit gemmested og vippet op i luften på ægte hærfugle-måner, før den forsvandt i svælget. Skraldebilen ankom (det gør den hver 14 dag). Fuglen fløj. Skraldebilen kørte igen. Fuglen kom tilbage fra sit gemmested i skoven.

Så jeg satsede og gik ud og plantede et fotoskjul et godt sted i forhold til at få et dæmpet aftenlys - og ventede. 15 minutter senere var hærfuglen kommet sig over forandringen i landskabet og slog sig ned for at genoptage fødesøgningen.

“

Jeg gik over til at fotografere i liveview

”

Men den er sky. Den brød sig ikke om lyden fra et spejlreflekskamera. Jeg begik den fejl at fyre den første ramme af på normal vis - og derefter holdt den sig på afstand. Jeg gik over til at fotografere i liveview, som er en helt lydløs eksponeringsmetode, men fuglen havde fået sig en forskrækkelse og kom ikke nærmere.

Det var imidlertid muligt at observere fuglen lidt. Den fangede fortrinsvis grønne og brune larver,

satte sig indtil flere gange til enten at støvbade eller hvile i skyggen under en stor fladvogn. Her kunne den være helt væk et minut eller to, før den vågnede igen, pustede sig op og rejste kammen.

Strategien var klar

Hærfuglen sad også under fladvognen næste morgen - allerede før solen stod op. Jeg lagde mig ud under et tæppe med solen i ryggen (skjulet var stadig placeret til aftenlys). Nu kom den tættere på til lidt bedre optagelser, men i lidt for direkte sol. Inden jeg gav op, skete der noget

interessant. Hærfuglen var stadig nervøs for det tomme skjul.

Den ville åbenbart vide, om der skjulte sig en fare, så den begyndte at nærme sig skjulets sideværts. Den bevægede sig i en bue mod skjulets hjørne. Herefter hen til den nederste åbning, strakte sig og kiggede ind. Og nu, hvor den så, at det var tomt og uden fare, gik den i gang med at søge larver i græsset lige foran skjulets.

Derefter var strategien klar. Så jeg lod solen gå sin gang og lagde mig først ud ved aftenstid. Her kom fuglen ind på virkelig kort afstand. 4 - 4,5

meter. Og nu var lyset bedre. Skygge og pletter med sløret sol.

Måske vender den tilbage...

Der er langt mellem de danske ynglefund af hærfugl. Men klimaforandringer med varmere og mere tørre somre kan måske betyde, at den igen vil øge sit udbredelsesområde mod nord.

Hærfuglen er indenfor de seneste år fundet ynglende i Skåne, og der er også forlydender om, at den yngler på en hemmeligholdt lokalitet på Øland.

På DOF-basen kan man læse, at der på et tidspunkt blev observeret en fugl, som samlede redemateriale i en have nær Kalundborg. Ellers er der mest tale om observation af enkelte individer. Men antallet af forårsobservationer ser ud til at være i fremgang.

Dette forårs hærfugl på Sejerø blev desværre ikke hængende. Den ledte efter to dages ophold på vores gårdsplads og blev senere set oppe i Sejerby. Lidt over en uge senere blev der observeret en hærfugl på vores naboo, Nekselø. Måske den samme.

Men vi slår koldt vand i blodet og krydser fingre. Det kan jo være, den finder tilbage næste år - og har en mage med.

Landskabet ud mod det østlige rev på Sejerø, hvor alt er lagt ud i ekstensivt afgræssede arealer med spredte slænktræer og andre buske og træer.

NATUR BUTIKKEN

**Spar mindst
50%**

Vi rydder op i tøjlageret. Det betyder som minimum 50% på en masse fed beklædning fra Fjällräven, Pinewood, Hanwag og alle de andre fede mærker.

Se dem i butikken eller www.naturbutikken.dk

Glæd dig sammen med os!

TAG PÅ SENIORTURE MED DOF

Glæd dig sammen med os! Tag på ture for pensionister, efterlønsmodtagere og alle andre med hverdage til rådighed.

Kom med på de mange ture, som arrangeres specielt for seniorer. Mød jævnaldrende, glæd dig over naturen og fuglelivet på alle tider af året. Du behøver ikke være ekspert for at deltage!

På de kommende sider her i bladet kan du finde seniorture under følgende lokalafdelinger: DOF Nordvestjylland, DOF Vestjylland, DOF Østjylland, DOF Nordjylland og DOF København.

DOF BORNHOLM**KONTAKT**

Formand: Kåre Kristiansen,
Mail: bornholm@dof.dk,
Tlf: 20 43 12 05,
bornholm@dof.dk

MØDER

Costa Rica – biodiversitet i verdensklasse tors. 19/11 kl. 19.
Bornholms Centralbibliotek (salen) i Rønne. En aften i ord og billeder fra en rejse til Centralamerikas naturperle. Aftenens guider er Lone Nilsson, Steen Rasmussen, Annette Olesen og Carsten Andersen (tlf. 23440256).

TURE

Månedstur - den første søndag i hver måned kl. 10. P-plads ved Koldekilde/Segenvej/Almindingsvej i Almindingen på datoerne 6/9, 4/10 og 1/11. Turleder: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

Træktur til Skåne lør. 5/9 kl. 6.30-16.30. Afgang Rønne-Ystad kl. 6.30, hjemtur fra Ystad kl. 16.30. Bindende tilmelding senest 20/8. Turledere: John Holm (tlf. 28667749) og Carsten Andersen (tlf. 23440256).

Weekendtur til Ertholmene lør. 3/10 kl. 10 – søn. 4/10 kl. 14.55. Havnen i Gudhjem. Den enkelte turdeltager sørger selv for at bestille overnatning på Christiansø, al nødvendig forplejning samt billet til overfarten. Turledere: Kell Olsen (tlf. 23242008) og Ole Pedersen (tlf. 40263307).

Svartingedalen lør. 24/10 kl. 10. Åhalsegård, Kirkedalsvej 25, Rutsker, 3790 Hasle. Den første af fire årstidsture i Fugleværnsfondens nye reservat. Turledere: Klaus Hermansen og John Holm (tlf. 28667749).

Nexø Havn og Jollehavn samt Ferskesø lør. 14/11 kl. 8.30-12. Østlige hjørne af p-plads ved Netto i Nexø. Turledere: Lauritz Xerxes Walter, Asger Røjebæk og Sune Riis Sørensen (tlf. 51902142).

DOF KØBENHAVN**KONTAKT**

Mail: kbh.kontakt@dof.dk
Web: www.dofkbh.dk

GRÅGÆSSENE**KONTAKT**

Jan Chr. Møllerup. Tlf: 40 50 84 87.
Mail: f.mollerup@mail.dk

MØDER

Ringmærkning af havørne ons. 21/10 kl. 13. Vanløse Kulturhus. Entré: 30 kr.
Kim Skelmose er 57 år og opvokset i Thy, hvor hans interesse for fugle startede. Han er leder af Projekt Ørn under DOF og han ringmærker havørne for Statens Naturhistoriske Museum. Foredraget vil handle om, hvordan vi i Danmark ringmærker havørne, og grunden hertil. Fortællingen vil være understøttet af PowerPoint med billeder, og spørgsmåls undervejs er meget velkomne.

En rejse til Socotra ons. 18/11 kl. 13. Vanløse Kulturhus. Entré: 30 kr.
Arabien's biodiversitets juvel Socotra er en lille ø ud Somalias kyst. Socotra er naturmæssigt unikt, hvor 37% af planterne, 90% af reptilerne og 10 fuglearter er endemiske og findes ingen andre steder i verden. Socotra har i årevis været lukket for turister, fordi øen tilhører det borgerkrigsramte Yemen. I marts 2020 fik Stig Jensen mulighed for at besøge Socotra. Han vil vise billeder og fortælle om øens enestående natur og mennesker.

TURE

Nivå ons. 16/9 kl. 9-14. Vi mødes ved fugletårnet i Fugleværnsfondens reservat i Nivå og ser på hvad der er i området. Tur i egne biler. Kontakt: Jan Chr. Møllerup på (tlf. 40508487, f.mollerup@mail.dk).

Mandehoved ons. 7/10 kl. 9-14. Vi mødes ved Mandehoved på Stevns for at se hvad der evt. kommer trækende ind fra Sverige. Derfra kører vi videre til et par steder på Stevns. Tur i egne biler. Kontakt: Jan Chr. Møllerup på (tlf. 40508487, f.mollerup@mail.dk).

DOF ROSKILDE**KONTAKT**

Web: www.dof-roskilde.dk

TURE

Månedsgåtur langs Roskilde Fjord september til oktober kl. 9. Tirsdage på datoerne 1/9, 6/10, 3/11 og 1/12. Ved sejlkubbens klubhus på Roskilde Havn. Strandgade 12, 4000 Roskilde. Kontakt: Per Frydenlund Nielsen (tlf. 22548313, perfrydenlundn@gmail.com).

Selsø og Østskov søn. 13/9 kl. 8. Stændertorvet Roskilde. Tilmelding til turleder Per Frydenlund Nielsen (tlf. 22548313).

Efterårets fugle i Valborup Skov søn. 18/10 kl. 9-12. P-pladsen ved Skovvej 23, 4330 Hvalsø. Turleder: Jens J. Brøndum (tlf. 30778559).

DOF KØGE**KONTAKT**

Web: www.dofkoege.dk

MØDER

Fototeknik tors. 8/10 kl. 19.15. Det grønne Hus, Vestergade 3C, Køge. Kontakt: Bjarne Bo Jensen (tlf.51490721).

Punkttællinger ved Thomas Vikstrøm tirs. 3/11 kl. 15-21. Læs mere om dette eksklusive arrangement på www.dofkoege.dk. Tilmelding skal ske til Marta Bagoly Grun (tlf. 30422449).

Fototeknik tors. 19/11 kl. 19.15.
Det grønne Hus, Vestergade 3C,
Køge. Kontakt: Bjarne Bo Jensen (tlf.
51490721).

TURE

Feddets søn. 23/8 kl. 9-16.
Campingpladsen. Vi går ud til fug-
letårnet og tilbage over "heden". Ca.
10 km. Småfugle i skoven og retur-
træk ved havet. Husk at der er p-af-
gift. Turledere: Gitte og Allan Kruse
(tlf. 23467922/42454219).

Gjorslev man. 19/10 kl. 10-14.
Mødested P-pladsen NØ for Søholm
Gods v. indgang til skoven. Vi håber
på gåseflokk, dykænder og rovfugle.
Turledere: Marta Bagoly Grun (tlf.
30422449) og Henning Skjelborg.

DOF NORDSJÆLLAND

KONTAKT

Web: www.dofnordsj.dk

DOF VESTSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: Lasse Braae.
Tlf: 28 90 10 82. Mail: lb@rfst.dk
Web: www.dof-vestsjaelland.dk

TURE

Borreby Mose søn. 6/9 kl. 9-12.
Borrebyvej 41, 4230 Skælskør.
Kontakt: Anders Jakobsen (tlf.
40336641, anjak4230@stofanet.dk).

Nordskoven, Slagelse søn. 23/8 kl.
9-11.30. Stenagervej p-plads, 4200
Slagelse. Kontakt: Jette Hallig, (tlf.
20675850, jette.hallig@gmail.com).
Naturens Dag søn. 13/9 kl. 10-14.
Det Grønne Byrum, Bredgade 11A,
4200 Slagelse. DN Slagelse med
DOF-Vestsj. Kontakt: Jette Hallig (tlf.
20675850, jette.hallig@gmail.com).

Bildsø Skov søn. 27/9 kl. 10-12.
Stendyssevej, 4200 Slagelse.
Kontakt: Jette Hallig (tlf. 20675850,
jette.hallig@gmail.com).

Borreby Mose og Park søn. 4/10 kl.
10-13. Borrebyvej 41, 4230 Skælskør.
Vi besøger evt. også Stignæs.
Kontakt: Anders Jakobsen. (tlf.
40336641, anjak4230@stofanet.dk).

DOF STORSTRØM

KONTAKT

Mail: kontakt@dof.stor.dk
Web: www.dofstor.dk

MØDER

"Nyd naturen" tors. 1/10 kl. 19-22.
Sofie skolen i lokale F 006. Merkurs
Plads 4, 4800 Nykøbing. Bo Kayser
kommer og viser billeder fra dejlige
naturområder i DOF Storstrøms
område. Kontakt: Benny Steinmejer
(tlf. 25143939).

**Flyvende insekter i Vordingborg
Kommune tirs. 6/10** kl. 19-21.

Allerslev Klubhus, Enghavevej
2A, 4720 Præstø. Brian Pedersen
fortæller om flyvende insekter i
Vordingborg Kommune. Kontakt:
Bente Larsen (tlf. 24616626).

**"Nyd naturen" i vores lokalom-
råde tirs. 3/11** kl. 19.21. Allerslev
Klubhus, Enghavevej 2A, 4720
Præstø. Bo Kayser fortæller og
viser billeder af fugle, blomster,
insekter m.m. fra nogle af vores
lokale områder. Kontakt: Bente
Larsen (tlf. 24616626).

Fugle i Indien tors. 5/11 kl. 19-22.
Sofie skolen i lokale F 006. Merkurs
Plads 4, 4800 Nykøbing. Gert
Jeppesen viser billeder og fortæller
om sin tur til Indien i 2019. Kontakt:
Benny Steinmejer (tlf. 25143939).

TURE

**Højmosetur i Horreby Lyng søn.
23/8** kl. 9.30-13. Lyngvejen 9, 4800
Nykøbing F. I Horrebys nordlige ud-
kant køres ad Lyngvejen, og derefter
finder man p-pladsen for enden af
Spangvej i mosens sydlige udkant.
Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843).

Træk ved Gedser Odde søn. 13/9
kl. 8-12. Kør gennem Gedser by,
forbi fyret til den store P-plads ved

stranden. Kontakt: Bo Kayser (tlf.
51346278, bo.kayser@gmail.com).

Fladet og Kalløgrå lør. 19/9 kl. 9-12.
P-pladsen ved Fladet. Strygervej 8,
4990 Sakskøbing. Kontakt: Uffe B.
Nielsen (tlf. 23236821).

**Åbent Hus ved Gedser Fuglestation
søn. 27/9** kl. 9-13. Gedser
Fuglestation på Gedser Odde. Kør
forbi Gedser Fyr og parker på den
store p-plads ved stranden. Gå gen-
nem folden til det stråttækte hus.
Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843).

**Klintholm Havn og Busemarke
Mose tirs. 10/11** kl. 10-13.

Parkeringspladsen ved Dancenter
i Klintholm Havn. Kontakt: Leif
Schack-Nielsen (tlf. 31413978).

**Tur i egen bil i området omkring
Holmegård Mose lør. 14/11** kl. 9-13.
På grusparkeringspladsen ved Holmegård
Glasværk. Glasværksvej, 4684
Holmegaard. Tilmelding til Finn Jensen
(tlf. 30456808) senest dagen før.

DOF FYN

KONTAKT

Formand: Henrik Kalckar Hansen.
Tlf: 30 70 90 38.
Mail: kalckar@webspeed.dk
Web: www.doffyn.dk

MØDER

Bhutan tors. 22/10 kl. 19. DOF Fyns
lokaler i Bellinge. Lilly Sørensen
og Niels Bomholt viser billeder fra
en tur til dette mytiske land midt i
Himalaya - og dets fugle.

TURE

Træktur til Dovns Klint søn. 6/9 kl.
7. P-pladsen kl. 07:00. Turledere:
Ella Mikkelsen og Henrik Kalckar (tlf.
30709038). Tilmelding til Henrik.

**Ringmærkning på Keldsnor
Fuglestation søn. 20/9** kl. 8. P-plads
Gulstav Mose. Tilmeld dig til ring-
mærker Michael Bjerregård (tlf.
53600784).

Helnæs tors. 24/9 kl. 8. Agernæs
Havn. Tilmelding til turlederne Kell

Grønborg og Ib Bager
(tlf. 20911506).

Langs den vestfynske kyst søn. 22/11 kl. 8.30. P-plads Føns Vang. Tilmelding til turlleder Michael Mosebo Jensen (tlf. 26820729).

DOF SØNDERJYLLAND

KONTAKT

Formand: Gert Fahlberg
Tlf: 2610 3113
Mail: gert.fahlberg@abbsyd.dk
www.dof-syd.dk

TURE

Det tyske vadehav ved Schlüttsiel lør. 5/9 kl. 9-13. P-pladsen ved Tønder Svømmehal, Sønderlandevej 4. Vi vil bl.a. se flere hundrede ske-storke samt ænder, vadere, gæs,

småfugle og rovfugle. Der er samkørsel. Husk pas og madpakke. Kontakt: Inger Sønnichsen (tlf. 23629934).

Gåsetur til Ballum Sluse lør. 24/10 kl. 8-11. P-pladsen ved Ballum Sluse. Kontakt: Jan Ravnborg (tlf. 28144464).

DOF SYDØSTJYLLAND

KONTAKT

Ture: Peter Mygind Leth. Tlf: 60 11 30 03.
Web: www.dof-sydostjylland.dk.

MØDER

Efterårskursus på tirsdage kl. 19-21. Horsens Bibliotek. 8 kursusaftener og 3 ture. Pris 875 kr. Underviser Conny Brokholm. Tjek hjemmesiden for datoer.

Punkttællinger 2.0 v. Thomas Vikstrøm tors. 1/10 kl. 19. Vejle Bibliotek. Om eftermiddagen er der en tur til et område i nærheden og inden selve mødet er der spisning i Ildrættens hus. De nærmere detaljer kommer senere.

Hjælp vandstæren lør. 7/11 kl. 13. Naturcenter Ulvedal, Lovbyvej 22, Horsens. Byg din egen redekasse og hør om vandstæren og hvor kasserne vil blive sat op. Kontakt: Nina Rosendahl Larsen (tlf. 22913629) og Peter Damgaard (tlf. 21565442).

TURE

Hjarnø tors. 17/9 kl. 9-12. Ved færgen på havnen i Snaptun. Pris. 25 kr. (til færgen). Turlleder: Peter Damgaard (tlf. 21565442).

Solkær Enge tors. 8/10 kl. 10. Naturskolen, Skibelundvej 22, 6092 Sdr. Stenderup. Turlleder: Bodil Kristensen (tlf. 24234922).

FUGLEÅRET 2019

Tiden nærmer sig for næste publikation af årsbogen Fugleåret, som forventes at udkomme i december 2020.

Som kerne-, ungdoms- eller husstandsmedlem kan du fra **1. oktober til 1. november 2020** bestille dit eksemplar af Fugleåret 2019.

Bogen skal bestilles på **www.naturbutikken.dk**, hvor den vil være tilgængelig fra 1. oktober. Bogen vil blive leveret til din hjemadresse for 60 kr. så snart den udkommer. Der vil ikke være mulighed for afhentning. Bestillinger efter 1. november modtages så længe lager haves.

Trelde Næs søn. 11/10 kl. 7.30.
P-pladsen for enden af Trelde Næsvej. Turleder: Gunner Nielsen (tlf. 60581056).

Dons Nørresø ons. 11/11 kl. 10.
P-pladsen v. Vester Nebel kirke, Koldingvej 45A, 6040 Egtved. Turleder: Nina Rosendahl Larsen (tlf. 22913629).

DOF SYDVESTJYLLAND

KONTAKT

Kim Mogensen, Dalsvinget 44,
7200 Grindsted
Tlf. 4059 2244
7200grind@gmail.com
Se også www.dofsydvest.dk

MØDER

Atlantehavsøen Corvo ons. 16/9
kl. 19-21. Esbjerg Hovedbibliotek, Lokale 1, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Foredrag v. Henrik Böhmer og David Manstrup. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

Fanø Fuglestation ons. 14/10 kl. 19-21. Esbjerg Hovedbibliotek, Lokale 1, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Kim Fischer fortæller om Fanø Fuglestations arbejde. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

Fuglenes syn tors. 12/11 kl. 19-21. Esbjerg Hovedbibliotek, Storm P. salen, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Foredrag v. øjenlæge og ornitolog Kim Frost. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

TURE

Nørresø og Saltvandssøen lør. 12/9 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Alternativt Skovgrillen v. Ribe kl. 8.30. Husk pas. Samkørsel fra Esbjerg mulig. Pris: 100 kr. Turledere: Niels Knudsen (tlf. 40951537, nk@esenet.dk) og Kim Mogensen.

Vest Stadil Fjord og Skjern Enge lør. 14/11 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Samkørsel mulig fra Esbjerg. Pris: 100 kr. Turledere: Søren Peder

Nielsen (tlf. 40875882, spnhjerting@gmail.com) og Kim Mogensen.

DOF VESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Lars Holm Hansen.
Tlf: 22 96 13 17.
Mail: formand@dofvestjylland.dk
Ture: Poul Krag. Tlf: 22 36 02 36.
Mail: poulkrag@tdcadsl.dk
Web: www.dofvestjylland.dk

TURE

Fugle ved Vester Palsgård søn. 23/8 kl. 10-12. Palsgårdvej 9, 7362 Hampen. Turleder: John Toft Kristensen (john@1uz.dk).

Trækfuglene i Skjern Enge søn. 20/9 kl. 13-16. I fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Turleder: Laurids Andreassen (tlf. 42260316), Poul Erik Jeppesen og Børge Vistisen.

Efterår ved Vest Stadil Fjord lør. 17/10 kl. 7-12. P-pladsen ved Bækbygård Strand ca. 10 km nord for Søndervig. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

Ænder og gæs i Skjern Enge søn. 18/10 kl. 13-16. I fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Turleder: Marianne Linnemann (tlf. 20145010, marianne@gmail.com) og Tage Madsen.

GRÅSPURVENE

Specielt for SENIORE

KONTAKT

Peder J. Pedersen. Tlf: 97 46 84 81/23 67 88 75. Mail: seniorture@dofvestjylland.dk.

TURE

Havfugleobs og Harbøre Tange tirs. 8/9 kl. 6.30-12. Høfde 42 vest for Cheminova. Vi starter med at kigge

havfugle fra solopgang og 1-2½ timer frem afhængig af vejr og fugletræk. Herter tager vi en tur rundt på tangen for at kigge på de forhåbentlig mange andefugle og vadefugle. Der burde også være nogle rovfugle, måske vandrefalk og havørn. Husk kaffe/te. De knap så morgenfriske kan støde til senere - ring hvis I ikke kan finde os. Turleder: Allan Kjær Villesen (tlf. 26273258, akv@tdcadsl.dk).

Vejlerne tirs. 29/9 kl. 10-19.

P-pladsen ved nordenden af dæmningen ved Kilen på A11 lige nord for Struer. Vi mødes på ovennævnte p-plads og kryber sammen i færre privatbiler hvis muligt. Vi vil besøge en række gode fugleskjul og obs-steder i Vejlerne. Vi slutter af med at se op til 300 traner gå til overnatning på Bygholmengen. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

Havet og Nissum Fjord ons. 11/11

kl. 9-13. Thorsminde. P-pladsen ved Museet. Vi starter med at se, hvad havnen og havet har at byde på en efterårsdag. Efter at have set på fuglene på havnen og på molen kører vi nordpå ad tangen til Krogshedetårnet og ser undervejs på fuglelivet langs Bøvling klit. Vadefugle, gæs og ænder. Måske en vandrefalk. Husk kaffe/te samt en god madpakke. Turleder: Peder J. Pedersen (tlf. 2367 8875, pjp@post7.tele.dk).

DOF ØSTJYLLAND

KONTAKT

Ole Bøgh Vinther, Tlf: 25 15 23 25.
Email: olebvinther@gmail.com
Web: www.dofoj.dk

MØDER

Temadag om punktælling tirs. 22/9 kl. 15-21. Skanderborg Vandrerhjem, Kindlersvej 9, 8660 Skanderborg. Kræver tilmelding. Se nærmere på www.dofoj.dk.

Etiopien – dronningen af Sabas rige, folk og natur tors. 24/9 kl. 19.30-21.30. Naturhistorisk Museum, indgang 140, Bio-X Naturlokalet, Ole Worms Allé 140, 8000 Aarhus C. Kræver tilmelding.

En meget spændende rejse på kanten af Himalaya tirs. 27/10 kl. 19.30-21.30. Naturhistorisk Museum, indgang 140, Bio-X Naturlokalet, Ole Worms Allé 140, 8000 Aarhus C. Kræver tilmelding.

Øjenkontakt med fuglene tirs. 10/11 kl. 19.30-21.30. Naturhistorisk Museum, auditoriet via hovedindgangen, Wilhelm Meyers Allé 10, 8000 Aarhus C. Kræver tilmelding.

TURE

Kom og se ringmærkning lør. 29/8 kl. 6:30-13. Stavtrup Vandværk på sydsiden af Brabrand Sø (Bispevej 36, Viby J). Tilmelding til Henning Ettrup (hettrup@live.dk). Begrænset deltagerantal. Se nærmere på www.dofoj.dk.

Bustur til Norddjurslands bedste fuglelokaliteter lør. 12/9 kl. 7-16. Se nærmere på dofoj.dk vedr. tilmelding og nærmere om turen.

GRÅKRAGERNE

Specielt for SENIORE

TURE

Lille Vildmose tors. 17/9 kl. 10-16. Parkeringspladsen ved Vildmosecentret, Birkesøvej 16, 9280 Storvorde. Der skulle være gode muligheder både for kongeørn, havørn, trane og mange andre arter. Måske får vi endda et glimt af elgene.

Horsens Fjord ved Vorsø, Alrø og Lerdrup Bugt ons. 21/10 kl. 10-15. P-pladsen ved vadestedet til Vorsø, Vorsøvej 28, 8700 Horsens. Vi går en tur langs kysten hen til Vorsø Vestvejle og Vorsø Østvejle. Herefter kører vi en tur til Alrø og ser hvad øen kan byde på denne dag. Endelig slutter vi af ved Lerdrup Bugt eller Splidholm. Gummistøvler er absolut nødvendige på turens første del!

Klostermølle og Mossø tirs. 17/11 kl. 10-15. Parkeringspladsen ved Klosterkær. Vi mødes på parkeringspladsen ved Klostermølle og går ned til fugletårnet og ser om der skulle være vandstær, isfugl og evt. bjergvipstjert. Vi tager også et kig på søen og ser hvad den rummer.

Derfra videre til Klosterkær hvor vi går en tur langs åen hvis der er stemning til det. Endelig kører vi over Lindholm Hoved eller Emborg Odde, hvor vi ser hvad Mossø kan tilbyde fra denne side. Måske havørnen også kommer forbi et af stederne.

FUGLEPIGERNE

TURE

Agger Tange, Krik vig og Flade sø lør. 12/9 kl. 10-15.30. Agger Havn, Havnevej. Send en sms til Inger Klit hvis du ønsker samkørsel. Husk at skrive hvorfra og om du selv kan lægge bil til. Vi deles om brændstof. Læs mere på hjemmesiden. Turledere: Inge Olesen (tlf. 61165776) og Inger Klit (tlf. 31386206).

Fanø lør. 24/10 – søn. 25/10 kl. 9. Færgelejet til Fanø på Esbjerg Havn, Dokvej 5, 6700 Esbjerg. Pris: 200 kr. pr. bil inkl. damer. Max 16 deltagere, som selv sørger for overnatning. Læs mere på hjemmesiden. Turledere: Rikke Rørbech (tlf. 22249850) og Inge Olesen (tlf. 61165776).

Mariager og Als Odde lør. 14/11 kl. 10-15. P-pladsen ved Havnø Mølle Havnøvej 40, 9560 Hadsund. Send en sms til Karen hvis du ønsker samkørsel. Husk at skrive hvorfra og om du selv kan lægge bil til.

Vi deles om brændstof. Læs mere på hjemmesiden. Turledere: Rikke Rørbech (tlf. 22249850) og Karen Sander Jensen.

DOF NORDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Poul Hald Mortensen
Tlf: 20 12 20 85.

Mail: poulhaldm@gmail.com

Ture: Martin Høj Hansen.

Tlf: 87 51 41 52.

Mail: martin.hoj.hansen@gmail.com

Web: dof-nordvestjylland.dk

MØDER

"Mine mange år som ringmærker" tors. 16/9 kl. 19-21. Skive Bibliotek, Østergade 25. Johannes Bang vil fortælle om sit liv som ringmærker. Siden 1953 har han ringmærket 120.000 fugle fordelt på 131 arter.

TURE

Fiskeørne ved Kølsen Enge søn. 30/8 kl. 9-11.30. P-pladsen for enden af Brunbankevej. Turleder: Martin Høj Hansen (tlf. 87514152, martin.hoj.hansen@gmail.com).

Stor Claus Bering-udstilling får ny chance i oktober

300 akvareller, tusch-tegninger og kobberstik af den populære naturformidler og tegner Claus Bering bliver udstillet i **Fuglenes Hus fra den 23. oktober.**

Den store samling værker viser den danske natur set gennem Claus Berings halvbriller og foreviget på papir af tegnerens kyndige pennestrøg. Der er blandt andet tale om originaler fra opslagsværket 'Årstiderne 1-4'.

Udstillingen skulle oprindeligt være åbnet i marts, men blev aflyst på grund af Coronapandemien. Nu får udstillingen en ny chance med: Fernisering den 23. oktober 2020 fra 14.00-17.00 i Fuglenes Hus, Vesterbrogade 140A i København.

Efter ferniseringen vil der være mulighed for at købe originaler af Claus Berings værker i Naturbutikken.

Læs mere om Claus Bering i Fugle & Natur nr. 2-2020

Havfugle og småfugle ved Hanstholm søn. 27/9 kl. 7.30-12. Roshage. Nordre Strandvej 41, Hanstholm. Turleder: Martin Høj Hansen (tlf. 87514152, martin.hoj.hansen@gmail.com).

Fugleværnsfondens tur til Agerø søn. 4/10 kl. 9-13. P-pladsen Agerøvej 32. Turleder: Hans Dahlgaard og Naturvejleder Allan Gudio Nielsen (tlf. 20890909).

Fugletur i Viborg man. 12/10 kl. 10-12. P-pladsen ved Golf Hotel, Hans Tausens Alle 2. Turleder: Michael Winther og Anni Stub

Fugletur i Skive man. 12/10 kl. 10-12. P-pladserne ved Fjordvej 2/Havnevej. Turleder: Jens Albrechtsen (tlf. 20949121).

Fugletur i Nykøbing man. 12/10 kl. 10-12. Se hjemmesiden for mødested. Turleder: Per Christensen (tlf. 61459214).

GRÅMEJSERNE

TURE

Vandretur på Buksør Odde, Mors tors. 10/9 kl. 9-13. Jørsby Kirke Strandvænget 41, Nykøbing Mors. Fra kirken går vi direkte ud på odden, og tjekker landskabet for fugle undervejs. Når vi når den lavvandede Dråby Vig, forventer vi at se mange spændende fugle på vandet og på engene omkring. Husk altid varmt tøj samt lidt fortæring til pausen undervejs på den 5 km lange tur. Turleder: Hans Dahlgaard (tlf. 26326160).

DOF NORDJYLLAND

KONTAKT

Formand: Peter Lund Kristensen
Tlf: 21 46 10 81
Mail: peterlundkristensen@gmail.com
Sekretær: Børge Søndergård
Tlf: 20 22 17 52 Mail: 2b@stofanet.dk
Web: www.dofnord.dk

MØDER

Fuglebiblioteket i Golfhuset i Aalborg har åbent ons. 2/9, 7/10 og 4/11 kl. 10-12. Du er velkommen til at kigge ind for at få en snak om bøger, fuglerejser, DOF-basen m.m.

Turen gik til Ecuador og Galapagos tors. 17/9 kl. 19-22. Skillingbro Naturskole, Røde Møllevej 17, 9520 Skørping.

Ahlmanns Naturfilm ons. 30/9 kl. 19-21. Golfhuset, Borgmester Jørgensensvej 11, 9000 Aalborg.

Rewilding-foredrag v. Jacob Skriver ons. 28/10 kl. 19-21. Aalborg Universitet, Strandvejen 12-14, 9000 Aalborg.

Kursus i feltornitologi ved forfatter og feltornitolog Klaus Malling Olsen fre. 30/10 – lør. 31/10. Fredag på Aalborg Universitet, Strandvejen 12-14, 9000 Aalborg. Lørdag ekskursion i egne biler (af-tales nærmere fredag). Fredag kl. 18.30-21 og lørdag kl. 10-15.

Henrik Christoffersen vil berette om en rejse til et par af USA's nordvestlige stater tors. 12/11 kl. 14-16. Golfhuset, Borgmester Jørgensensvej 11, 9000 Aalborg. Et GråmejserNord arrangement, men alle er velkomne.

Fuglenes Syn tirs. 17/11, kl. 19-21. Mødested: Borgmester Jørgensensvej 11, 9000 Aalborg

GRÅMEJSEERNORD

KONTAKT

Svend Erik Mikkelsen,
Tlf: 61 60 73 61,
mail: svemik45@hotmail.com.

Specielt for
SENIORE

TURE

Als Odde, Mariager Fjord og Havnø tirs. 8/9 kl. 9-13. Als Odde ved Mariager Fjords munding. Vi ser først på de fugle (ænder, gæs og vadefugle), der måtte være på havet og i fjorden og går måske op langs kysten mod Helberskov. Vi kører sikkert også til bugten ved Havnø, hvor der plejer at være en del fugle. Husk mad og drikkevarer. Turledere: Svend Erik Mikkelsen og Tscherning Clausen.

Hanstedreservatet tors. 8/10 kl. 8.30. Hanstholm Fyr. Jens Jørgen Andersen – mangeårig naturvejleder i området – vil fortælle lidt om ringmærkning ved fyret og reservatet. Derefter går turen til Klitmøller, hvor vi besøger det nye center og ser på, hvad der måtte være af havfugle. Turen slutter ved Vandet og Nors Søer. Vi regner med at være heldige at se havørne. Turledere: Poul Erik Sperling og Peter Manstrup.

Lille Vildmose man. 9/11 kl. 8.30-13.30. Vildmosecentrets p-plads. Afhængigt af hvor der på dagen forventes at træffes fugle, kan vi køre/gå til Birkesø og køre ad Grønvej, Møllesøvej og Hegnsvej. Vi aflægger sikkert også et besøg ved Toftesø. Hvis heldet er med os, ser vi måske havørn, kongeørn, krondyr og elg. Husk mad og drikkevarer. Turledere: Peter Manstrup og Tscherning Clausen.

Repræsentantskabsmøde

DOF's efterårs-repræsentantskabsmøde finder sted i dagene **21-22. november 2020**. Dagsordenforslag skal være repræsentantskabets forretningsudvalg i hænde senest fire uger før mødet. Eventuelle spørgsmål rettes til Mia Ilander Albrechtsen i Fuglenes Hus tlf. 33 28 38 30

Ture med Fugleværnsfonden

Fugleværnsfonden afholder mange spændende ture i fondens naturreservater over hele Danmark. Turene ledes af Fugleværnsfondens naturvejledere Allan Gudio Nielsen og Jørn Dyhrberg Larsen samt dygtige ornitologer fra fondens frivillige arbejdsgrupper. De er gratis og for alle. Hold øje med www.fuglevaerensfonden.dk for eventuelle aflysninger!!!

I august - november tilbydes følgende ture:

Ravnstrup Sø (4)

Fuglefoder og ringmærkning - søndag 25.oktober kl.10

Nyord Enge (6)

Hvepsevågens Dag - søndag 30.august kl.10

Åbent Hus i fugletårnet - søndag 27.september kl.10

Åbent Hus i fugletårnet - søndag 25.oktober kl.10

Saksfjed/Hyllekrog (8)

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 26.august kl.10

Hvepsevågens Dag ved Hyllekrog - søndag 30.august kl. 9

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 2.september kl.10

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 9.september kl.10

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 16.september kl.10

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 23.september kl.10

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 30.september kl.10

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 7.oktober kl.10

Ørnetur med ringmærkning - onsdag 14.oktober kl. 10

Rovfugletur - søndag 18.oktober kl.10

Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 21.oktober kl.10

Sydlangeland (10/11)

Rovfugletræk - søndag 6.september kl.10

Fugletræk - søndag 13.september kl.10

Trækfugle - søndag 4.oktober kl.10

Gæster fra nord - søndag 1.november kl.10

Bøjden Nor (13)

Lær ænderne at kende - lørdag 5.september kl.10

Bremsbøl Sø (15)

Trækfugle og Sort Sol - lørdag 26.september kl.17

Stormengene (17)

Trækfugle på Sydrømø - søndag 27.september kl.9

Agerø (20)

Vandretur på strandengene - søndag 4.oktober kl.9

Nivå Bugt Strandene (1)

Formiddagsfugletur - torsdag 27.august kl.10

Åbent Hus på Naturens Dag - søndag 13.september kl.13

Formiddagsfugletur - torsdag 24.september kl.10

Efterår ved Øresund - søndag 4.oktober kl.13

Formiddagsfugletur - torsdag 22.oktober kl.10

Formiddagsfugletur - torsdag 5.november kl.10

Gundsømagle Sø (3)

Skal vi se jagende fiskeørn? - lørdag 5.september kl.9

Oktober mylder af fugle - lørdag 3.oktober kl.9

Hviiiin og gak-gak i november! - lørdag 7.november kl.10

Tjek www.fuglevaerensfonden.dk for detaljeret rutevejledning og yderligere information

Vi giver Danmarks fugle en rig natur - følg med på

Vesterbrogade 140 • 1620 København V Tlf. 3328 3839 • Mail: fvf@dof.dk

Fugleværnsfonden

Fantastiske fugleoplevelser i Naturpark Vesterhavet og bekvem overnatning tæt på spændende natur
 Gode, isolerede hytter med bad og toilet udlejes hele året rundt. Oplev efterårs-trækket ved Blåvandshuk – Se stormfugle ved Vesterhavet om vinteren – Gå på kratlusk i plantagen/på heden – Tilbring timevis ved Filsø med bl.a. havørne og en masse andre fugle. Måske du ser den store tornskade på vej derom. "Ta' fx et smut til Tipperne eller Skjern i foråret". "Afstande: Blåvandshuk og Skallingen 15 km, Filsø og Vrøgum Kær 10 km, Aal Plantage 8 km, Vejers Strand 1,5 km, Kallesmærsk Hede 1 km, Vejers Plantage 0 km." Opholdsstue og fælles køkken til mindre forsamlinger. Vejers Havvej 7, 6853 Vejers Strand. Tlf.: (+45) 75277054. www.stjernercamping.dk.

Limfjorden – Vejlerne

Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat. Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes billigt på dags- eller ugebasis. Tlf. 30 62 45 56. E-mail: lottelolk@outlook.dk www.limfjorden-vejlerne.dk

Sæt kryds i kalenderen

Du er inviteret til rejseeftermiddag -aften
 Vi vil præsentere dig for vores natur - og eventyrs rejser 2021

Filmby Aarhus 26. sep kl. 14.00

Aahuset i Aakirkeby

på Bornholm 18. okt kl. 19.00

Kulturstedet Lindegaarden

i Lyngby 5. nov kl. 18.30

Book hos Finn Williams fw@williams.dk
 eller ring på tlf. 2022 1990

Udlejes:

Vedersø. 4 personer. Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet hel-årshus/ferielejlighed 50 m². Naturgrund ugeneret indhegnet, udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for 'lille' sort sol forår/efterår. Rørdrum høres, findes ved Nørre Sø 800m væk. Ynglende tårnfalke i haven. Rigt fugleliv, fodres hele året. Musvåge på foderbræt 25m fra huset. Ugepris: kr. 2.700,- (halv pris ved en person minus højsæson i juli og august). Rengøring kr. 300,- El afregnes. Pris pr. døgn, kr. 450,- for to personer/ 225,- for en person inkl. sengelinned og håndklæder. Hund er velkommen.
Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.

STRØMPEHUSET - Sydmons

Nyrestaureret hus fra 1932 beliggende i den charmerende landsby Øster Assels. 4 B&B-værelser i hyggelig retro-stil med 2-3 senge, fællesrum, badeværelser og mulighed for enkel madlavning. Huset ligger tæt ved de kendte steder Thissingvig og Agerø med sæson for lysbuget knortegæs, hjejler, skægmejer og evt vandrefalk. Rørskove, strandenge, salt- og ferskvand. Et fint udgangspunkt for en familietur. Kort afstand til badestrand og dagligvarehandel.
Se mere på www.stroempehuset.dk

CUBA påsken 2021

Oplev det skønne Caribien med spændende kultur og masser af fugle. 2 uger, 4 lokaliteter og guidet rundtur i Havana. Vi ser efter alle de mulige endemiske arter som Tody (billedet) og verdens mindste fugl, Bee Hummingbird, mange regionale specialiteter og nord-amerikanske trækgæster. Cubansk turistguide, lokale fugleguides på alle lokaliteter og danske rejseledere. Rejsen arrangeres af Fågelguidning AB som er med i den svenske rejsegarantiordning. Se programmet for mange flere detaljer her: www.fagelguidning.se
 Turledere: Mads og Tina Elley, ring gerne på 30 25 17 15

V. Vedsted - Vadehavet

Hyggeligt, stråttækt ny-istandsat hel-årshus. 400m fra Nationalparken. 3 km til Måndø Ebbevej. Enkelt indrettet, 4-6 personer (4 senge + 2 madrasser, tre soverum). Fremragende internet. Udlejes på dags-, weekend- eller ugebasis: 2800 kr/uge + 300 forbrug.
Henv. karennitschke@gmail.com

Gammelt bondehus udlejes

Huset er beliggende for enden af en markvej mellem Ringkøbing fjord og Stadil fjord 2 km fra Vesterhavet. Stedet er ideelt for fugle- og naturskere. Huset har 4 soveværelser med 10 gode sovepladser. Dejlig ugenert have, terrasse og adgang til wi-fi, Pris pr. døgn 400 kr. + el. **Kontakt 20401814 eller 123hjemmeside.dk/Mosehytten**

Djursland, Stubbe Sø

Sommerhus ("Bogpeters Hytte") midt i Fugleværnsfondens reservat ved Stubbe Sø udlejes (kun til DOF-medlemmer). Garanti for ynglende topmejer, broget fluesnapper, hedelærke og rødrygget tornskade. Adgang til søen og mulighed for dejlige ture i nærområdet. Ikke langt til Ebeltoft, badestrand og Djurslands turistattraktioner. Ingen fjernsyn – men fred og ro. Huset er på 80m² (6 pers./to soverum). 2600 kr/uge + el. Henv. Peter Lange, tlf.: 23 35 37 95 eller mail: peterlange@dofoj.dk. Læs mere på www.dofoj.dk/bogpetershytte.

Fugle og Naturrejser

Extremadura

Albanien

Valencia

Gotland

Portugal

Hent programmer på hjemmesiden

Scanbird ApS

www.scanbird.com

Ecuador – Fotorejse 7.-18. februar 2021

- Farvestrålende fugle i eksotiske omgivelser - Anders Blomdahl guider, kolibrer, krybdyr. Nogle eksempler på vores rejser 2020-2021:

Portugal 1. - 8. november 2020

- Algarve, havfugle, trapper, delfiner, 300 soldage

Andalusien 13. - 20. januar 2021 - Pigerejse

- Iberisk los, Donana nationalpark, kultur

Oman 23. februar – 2. marts 2021

- Fantastisk birding i skønt klima, fågelrigt!

Cuba 20. marts – 3. april 2021

- Danske rejseledere, se verdens minste fugl!

Hornborgasjön 23. – 26. marts 2021

- Tranedansen, ett skuespil i verdensklasse!

Rumænien 13. – 22. april 2021

- Karpaterne, bjørne, fugle, bådhotel på Donau

Bosnien Hercegovina 2. – 9. maj 2021

- skøn, storlået og varieret natur, Mostar

Madeira - Havsfugle 30. maj – 6. juni 2021

- Gode fotomuligheder, vingård, endemer

Mere information www.fagelguidning.se

Velkommen ønsker Gigi Sahlstrand & Bosse Thoor

Book et ophold på Skagen Fuglestation!

Er du medlem af DOF? I så fald har du, din familie eller dine venner mulighed for at booke et oplevelsesrigt og hyggeligt ophold på Skagen Fuglestation, hvor I bl.a. har mulighed for at være med i stationens aktiviteter sammen med vores dygtige og engagerede observatører/ringmærkere. Dertil vil I som gæster bo i egen lejlighed med en fantastisk udsigt til havet og Grenen! Fuglefaglig viden er ingen forudsætning. Priser: 1 apr. - 31 aug.: 3500 kr. pr. uge (søndag - søndag), 1 sep. - 30 mar.: 2450 kr. pr. uge (søndag - søndag). Kontakt: skagen@dof.dk, eller ring til Stationslederen på 40 21 73 14. Læs mere på www.skagenfuglestation.dk.

GAVEKORT TIL BIDRAGYDERE TIL DOF'S MEDIER

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/ genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således: A: 1 foto, 100 kr. / B: 2-4 fotos, 200 kr. / C: 5+ fotos, 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (alle hverdage 11-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på DOF's bankkonto.

NB! Ny konto hos Merkur: reg. nr. 8401 konto nr. 1043118.

Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme bankkonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 520,00
Ungdomsmedl. (u.26 år):	kr. 265,00
Medlemmer:	kr. 370,00
Husstandsmedlemskab:	kr. 695,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig selvstændig fond, hvis formål er at købe og drive fugle- og naturreservater samt formidle viden og oplevelser herfra. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens konto: reg.nr. 8401 kontonr. 104 5329.

Se mere på www.fuglevaernsfonden.dk eller kontakt på telefon 3328 3839/mail fvf@dof.dk.

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus
tlf: 3328 3838

Åbningstider: Man.-fre. kl. 11-17, lør. 10-16
www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

DU KAN FINDE VORES PRODUKTER
HOS EKSKLUSIVE SPECIALISTFORHANDLERE
OG ONLINE PÅ WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

DEN NYE EL UBEGRÆNSET *PERFEKTION*

Den nye EL-familie fra SWAROVSKI OPTIK er den hidtil bedste. FieldPro-pakken bringer komfort og funktionalitet op på et helt nyt niveau. Den perfekte optiske ydelse og præcision, den enestående ergonomi og det forbedrede design er som prikken over i'et på dette teleoptiske mesterværk. Få endnu mere ud af de særlige øjeblikke – med SWAROVSKI OPTIK.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK